

SCRIPTIE

Vitaliteit sportverenigingen gemeente Lingewaard

**Verenigingsmonitor
Gemeente Lingewaard**

Auteur: Sil Broekhuijsen
Studentnummer: 495507

*Sport, Gezondheid en
Management*

*Hogeschool van Arnhem en
Nijmegen*

Transferpunt Sport

Auteur: Sil Broekhuijsen

Studentnummer: 495507

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Faculteit: Gezondheid, Gedrag en Maatschappij

Instituut: Sport- en Bewegingsstudies

Opleiding: Sport, Gezondheid en Management.

Stage begeleider: Jasper van Houten

Tweede lezer: Martijn van Hal

Stage bedrijf: Transferpunt Sport

Opdrachtgever: Manon Huinink, Stichting Welzijn Lingewaard

Datum: 19 juni 2015

Versie: 1

Voorwoord

Voor u ligt de afstudeerscriptie van Sil Broekhuijsen welke in het kader van de opleiding Sport, Gezondheid en Management is geschreven. In deze scriptie staat een onderzoek centraal dat vanuit het adviesbureau Transferpunt Sport wordt uitgevoerd voor Stichting Welzijn Lingewaard. Het onderwerp van het onderzoek is de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard. Aan de hand van een specifiek opgestelde verenigingsmonitor is er onderzoek gedaan naar de 'gezondheid' van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard. Hierbij is gekeken naar de gewenste situatie en de feitelijke situatie. De resultaten uit dit onderzoek kunnen worden gebruikt bij de verenigingsondersteuning door de buurtsportcoaches vanuit Stichting Welzijn Lingewaard.

In dit voorwoord wil ik graag mijn dank uitspreken aan de personen die betrokken zijn geweest bij mijn afstuderen. Ten eerste Jasper van Houten mijn afstudeerbegeleider. Bedankt voor alle tips, het meedenken, de feedback en de betrokkenheid bij het onderzoek. Verder wil ik Manon Huinink en Nick van der Ham bedanken voor de medewerking tijdens mijn onderzoek en de mogelijkheid om op het kantoor van Stichting Welzijn Lingewaard te werken. Daarnaast wil ik het kernteam Lingewaard Sport! bedanken voor de mogelijkheden om bijeenkomsten bij te wonen en het meedenken bij het opstellen van de vragenlijst. Ten slotte wil ik alle verenigingen uit de gemeente Lingewaard die hebben mee gewerkt aan dit onderzoek bedanken voor de inzet, het invullen van de vragenlijst en de eerlijkheid hierbij.

Nijmegen, 2015

Samenvatting

In onze huidige maatschappij vormen sportverenigingen een belangrijke maatschappelijke en sociale schakel. Kleinere gemeentes hebben te kampen met een leegloop van jonge (potentiële) sportleden. Een daling van deze groep betekent (mogelijk) een krimp in het ledenaantal hetgeen gevolgen heeft voor het bestaan van de vereniging.

Dit kwantitatieve onderzoek zorgt voor een weergave van de gewenste en huidige situatie met betrekking tot de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard. Het doel van het onderzoek is het doen van aanbevelingen aan Manon Huinink, werkzaam als buurtsportcoach bij Stichting Welzijn Lingewaard, voor het verbeteren van de sportverenigingsondersteuning. Deze aanbevelingen zijn gebaseerd op de verschillen tussen de gewenste en de huidige situatie die door middel van een verenigingsmonitor zijn getoetst. In het theoretisch kader is de gewenste situatie met betrekking tot de vitaliteit aan de hand van literatuur in kaart gebracht. Hierbij zijn per verenigingsaspect en omgevingsfactor criteria opgesteld waaraan de vitale vereniging moet voldoen. Hieruit zijn de vragen in de verenigingsmonitor afgeleid. De verenigingsmonitor bestaat uit een enquête die online is afgenomen bij de sportverenigingen uit de gemeente Lingewaard. Alle 70 sportverenigingen uit deze gemeente zijn benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek waarvan uiteindelijk 27 de verenigingsmonitor hebben ingevuld.

Er zijn vier belangrijke resultaten gevonden. Allereerst scoren de verenigingen bij het verenigingsaspect beleid en organisatie niet goed wat betreft het interne en externe communicatiebeleid. Slechts 37.5% van de verenigingen geeft aan dat de beleidsdocumenten openbaar zijn. Daarnaast geeft 38.5% van de verenigingen aan dat ze een communicatiebeleid voor potentiële leden hebben en slechts 26.9% heeft een communicatiebeleid voor externe partijen. Bij het verenigingsaspect leden geeft slechts 44.4% van de verenigingen aan een beleidsplan voor ledenwerving /behoud te hebben. Daarnaast komt bij het verenigingsaspect maatschappelijke inzet naar voren dat vrijwel alleen met basisscholen wordt samengewerkt en erg weinig met overige maatschappelijke instanties. Ook scoren de verenigingen niet goed in het kader van het stimuleren tot een gezonde leefstijl. 40.7% Geeft aan dat stimuleren tot gezonde voeding niet tot een taak van de vereniging hoort. Tot slot geeft in totaal 33.3% zelfs aan dat stimuleren tot stoppen met roken geen taak is van de vereniging.

Aan de hand van de meest opvallende resultaten wordt aan de buurtsportcoaches aanbevolen om de verenigingsondersteuning te richten op het verbeteren van het interne en externe communicatiebeleid binnen de sportverenigingen. Tevens wordt aanbevolen de sportverenigingen die geen beleidsplan hebben voor ledenwerving te ondersteunen bij het opstellen van een dergelijk plan. Ook moeten de buurtsportcoaches evenementen organiseren waarbij verschillende maatschappelijke instanties samenkomen. Tot slot wordt aanbevolen dat de buurtsportcoaches de verenigingen aansporen tot het stimuleren van een gezonde leefstijl.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	7
1.1 Projectkader	7
1.1.1 Stage organisatie	7
1.1.2 Aanleiding en relevantie onderzoek.....	7
1.1.3 Afbakening van het onderzoek.....	9
1.2 Doelstelling	9
1.3 Het onderzoekmodel.....	9
1.4 Vraagstellingen	10
1.4.1 Theoretische hoofdvraag	11
1.4.2 Empirische hoofdvraag:.....	11
1.4.3 Analytische hoofdvraag:.....	11
1.5 Begripsbepaling	11
1.6 Leeswijzer	12
2. Theoretisch kader	13
2.1 Methode van literatuuronderzoek	13
2.1.1 Theoretische vraagstellingen	13
2.1.2 Literatuur onderzoek.....	13
2.2 Vitaliteit van sportverenigingen	14
2.2.1 Vitaliteitsindex Arnhem.....	14
2.2.2 Vitaliteitsindex NOC-NSF	15
2.2.3 Vitaliteitsindex Schiedam	15
2.2.4 IK Sport audit	15
2.2.5 Conclusie	16
2.3 Verenigingsaspecten	16
2.3.1 Beleid en organisatie	17
2.3.2 Leden	19
2.3.3 Kader	19
2.3.4 Financiën	21
2.3.5 Accommodatie	22
2.3.6 Maatschappelijke inzet.....	23
2.3.7 Conclusie	24
2.4 Omgevingsfactoren	24

2.4.1 Demografie	25
2.4.2 Sociaal-cultureel	26
2.4.3 Politiek- juridisch	27
2.4.4 Conclusie	28
2.5 Conclusie	28
3. Methode	30
3.1 Methode van onderzoek	30
3.2 Populatie en steekproef	30
3.3 Meetinstrument	31
3.4 Onderzoeksprocedure	32
3.4.1 Vooronderzoek	32
3.4.2 Empirisch onderzoek	32
3.5 Methode van data analyse	33
3.6 Validiteit en betrouwbaarheid	33
3.6.1 Validiteit	34
3.6.2 Betrouwbaarheid	34
4. Resultaten	36
4.1 Resultaten verenigingsaspecten.....	36
4.1.1 Beleid en organisatie	36
4.1.2 Leden	37
4.1.3 Kader	38
4.1.4 Financiën	39
4.1.5 Maatschappelijke inzet.....	41
4.2 Resultaten omgevingsfactoren.....	42
4.2.1 Demografie	42
4.2.2 Sociaal-cultureel	43
4.2.3 Politiek-juridisch	44
5. Conclusie	45
5.1 Verenigingsaspecten	45
5.2 Omgevingsfactoren	46
6. Discussie	46
6.1 Theoretische relevantie.....	46
6.2 Praktische relevantie	47
6.3 Begrenzings van het onderzoek.....	48

6.4 Suggesties voor vervolgonderzoek.....	48
7. Aanbevelingen	49
7.1 Verbeteren interne en externe communicatie.	49
7.1.1 Voorlichting	50
7.1.2 Workshop	50
7.2 Opstellen van een duidelijk beleid voor ledenwerving/behoud.	50
7.2.1 Informatiemail	51
7.2.2 Workshop	51
7.3 Stimuleren tot gezonde leefstijl	51
7.3.1 Brainstorm	51
7.3.2 Activiteit ter stimulering.....	51
7.4 Samenwerken met maatschappelijke instanties.....	51
7.4.1 Evenement.....	52
Literatuurlijst	53

1. Inleiding

Dit onderzoek naar de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard is uitgevoerd in opdracht van de Stichting Welzijn Lingewaard. In de inleiding worden de stage organisatie en de opdrachtgever verder toegelicht. Verder komen de aanleiding, afbakening, doelstelling, vraagstellingen, het onderzoekmodel, begripsbepaling, verantwoordelijkheid en de relevantie van het onderzoek naar voren. Het doel van de inleiding is een duidelijk beeld geven van de hiervoor benoemde onderdelen. Tot slot is door middel van een leeswijzer duidelijk gemaakt wat er per hoofdstuk wordt behandeld.

1.1 Projectkader

1.1.1 Stage organisatie

De stage organisatie waarbij het onderzoek is uitgevoerd is het Transferpunt Sport. Dit is een adviesbureau dat zich bezig houdt met verenigingsondersteuning en verenigingsonderzoek. Dit wordt gedaan door 3^e en 4^e jaars studenten onder toezicht van twee professionals. Het Transferpunt Sport maakt onderdeel uit van HAN Sport en Bewegen en Seneca en is gevestigd in het Gymnasium aan de Heyendaalseweg 141 in Nijmegen. Transferpunt Sport zorgt voor een win-win situatie. Immers verenigingen krijgen te maken met extra deskundigheid en studenten krijgen toegang tot waardevolle stages en praktijkervaringen.

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Stichting Welzijn Lingewaard (SWL). De Stichting Welzijn Lingewaard is een brede welzijnsinstelling. Dit houdt in dat de stichting zich bezig houdt met een goede leefomgeving, een veilige en plezierige buurt, goede sociale omstandigheden, breed toegankelijke voorzieningen en participatie naar vermogen. De SWL houdt zich onder andere bezig met de sport binnen de gemeente Lingewaard. Hierbij ondersteunen de buurtsportcoaches van de SWL de sportverenigingen. Deze ondersteuning is gericht op een ontwikkeling in professionaliteit en de maatschappelijke rol van de vereniging.

De gemeente Lingewaard is gelegen in het oosten van Nederland in het gebied tussen Arnhem en Nijmegen. De gemeente kent tal van sportverenigingen. De grootste plaatsen in deze gemeente zijn Huissen en Bemmelen.

1.1.2 Aanleiding en relevantie onderzoek

Sportverenigingen vormen een belangrijke maatschappelijke en sociale schakel in veel gemeenschappen. Dit geldt ook in de gemeente Lingewaard. De gemeente ligt in een gebied waarin vergrijzing sterk toeneemt. De kleine kernen binnen de gemeente hebben te kampen met een leegloop van bijvoorbeeld basisscholen. Dergelijke ontwikkelingen hebben ook gevolgen voor de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard. De kinderen in de leeftijd 4-12 jaar zijn een belangrijke groep met (potentiële) leden voor de sportverenigingen. Een daling van deze groep betekent

(mogelijk) een krimp in het leden aantal. Dit kan gevolgen hebben voor het voortbestaan van de vereniging.

De buurtsportcoaches van Stichting Welzijn Lingewaard houden zich in opdracht van de gemeente Lingewaard onder andere bezig met het ondersteunen van de sportverenigingen. Hierbij staan met betrekking tot het voortbestaan van de verenigingen twee hoofdthema's centraal. Deze thema's zijn het professionaliseren van de verenigingen en het creëren van een brede maatschappelijke functie. Om dit te bereiken is de steun van de buurtsportcoaches relevant. Hierbij is het voor de buurtsportcoaches belangrijk om te weten hoe de verenigingen er op dit moment voor staan om effectieve en efficiënte verenigingsondersteuning te kunnen bieden. Wanneer een vereniging vitaal is, kan er vanuit deze vereniging ook beter worden ingespeeld op de veranderingen in de omgeving. Om de huidige situatie te meten is een verenigingsmonitor opgesteld die relevant is voor de actuele situatie in de gemeente Lingewaard. Deze verenigingsmonitor is in dit onderzoek voor het eerst gebruikt. Bij het maken van dit meetinstrument is naast theoretische kennis over dit onderwerp ook de mening van de kernteam Lingewaard Sport! gebruikt. Lingewaard Sport! is een platform opgericht voor en door de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard. Het kernteam is gekozen uit alle sportaanbieders en voert het gesprek met de gemeente om sneller te kunnen schakelen. In het kernteam zitten vertegenwoordigers van verschillende sporten uit verschillende kernen in de gemeente en worden door een onafhankelijke voorzitters begeleid.

Dit onderzoek zorgt voor een duidelijk beeld van de gewenste en de huidige situatie van de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard. In praktisch opzicht is het onderzoek erg relevant omdat het voor de verenigingen en de Stichting Welzijn Lingewaard heel nuttig is om te weten in hoeverre de huidige situatie afwijkt van de gewenste situatie met betrekking tot de vitaliteit van de sportverenigingen. Aan de hand van de resultaten van dit onderzoek kan de verenigingsondersteuning worden geoptimaliseerd waardoor de verenigingen zich op de toekomst kunnen richten. De gemeente Lingewaard is niet de enige gemeente die met leegloop te maken heeft. Hierdoor heeft dit onderzoek ook een extra belang in bredere zin dan alleen die van de opdrachtgever. Het onderzoek kan in andere vergelijkbare gemeenten ook voor de verenigingen en de ondersteunende partijen een toegevoegde waarde zijn. Deze situatie zal per gemeente verschillen. Het meetinstrument dat voor dit onderzoek is gemaakt kan ook in andere gemeenten worden gebruikt om de vitaliteit in kaart te brengen.

Voor het werkveld van de SGM' er is dit onderzoek relevant omdat het onderzoek een vernieuwd instrument biedt met betrekking tot factoren die de vitaliteit van een sportvereniging meet. Deze nieuwe verenigingsmonitor is aan de hand van literatuur en de behoefte vanuit de gemeente opgesteld. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van zowel verenigingsaspecten als omgevingsfactoren. De omgevingsfactoren maken deze verenigingsmonitor uniek. In eerdere vitaliteitsonderzoeken wordt namelijk niet specifiek gekeken naar de kennis van de verenigingen over de omgeving waarin ze zijn gevestigd.

1.1.3 Afbakening van het onderzoek

Om het onderzoek op een gestructureerde en correcte manier uit te voeren is het belangrijk om het onderzoek af te bakenen door aan te geven waarbinnen het onderzoek wordt uitgevoerd. Dit zorgt voor een duidelijke structuur van het onderzoek.

Het onderzoek vindt plaats binnen de gemeente Lingewaard. Deze gemeente is in 2001 ontstaan door samenvoeging van meerdere gemeentes en kent de volgende plaatsen: Huissen, Bemmelen, Gendt, Angeren, Doornenburg, Haalderen en Ressen. De gemeente telt in zijn totaal ruim 45.000 inwoners (Gemeente Lingewaard, 2014). In dit onderzoek zijn alle sportverenigingen binnen de gemeente Lingewaard relevant. Dus verenigingen die buiten de gemeente liggen zijn buiten beschouwing gelaten.

In het onderzoek wordt gekeken naar verenigingsaspecten, omgevingsfactoren en de invloed hiervan op de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard. Deze aspecten worden in het theoretisch kader vanuit de literatuur verder uiteengehaald. Vervolgens is door middel van het vooronderzoek het theoretisch kader bekeken door het kernteam Lingewaard Sport!. Hierdoor zijn vanuit het kernteam nog aspecten toegevoegd. Verenigingsaspect accommodatie staat vermeld in het theoretisch kader en is ook onderdeel van de verenigingsmonitor die uit de theorie is opgesteld. Dit aspect is niet bevraagd in dit onderzoek omdat hier al eerder onderzoek naar is uitgevoerd binnen de gemeente Lingewaard.

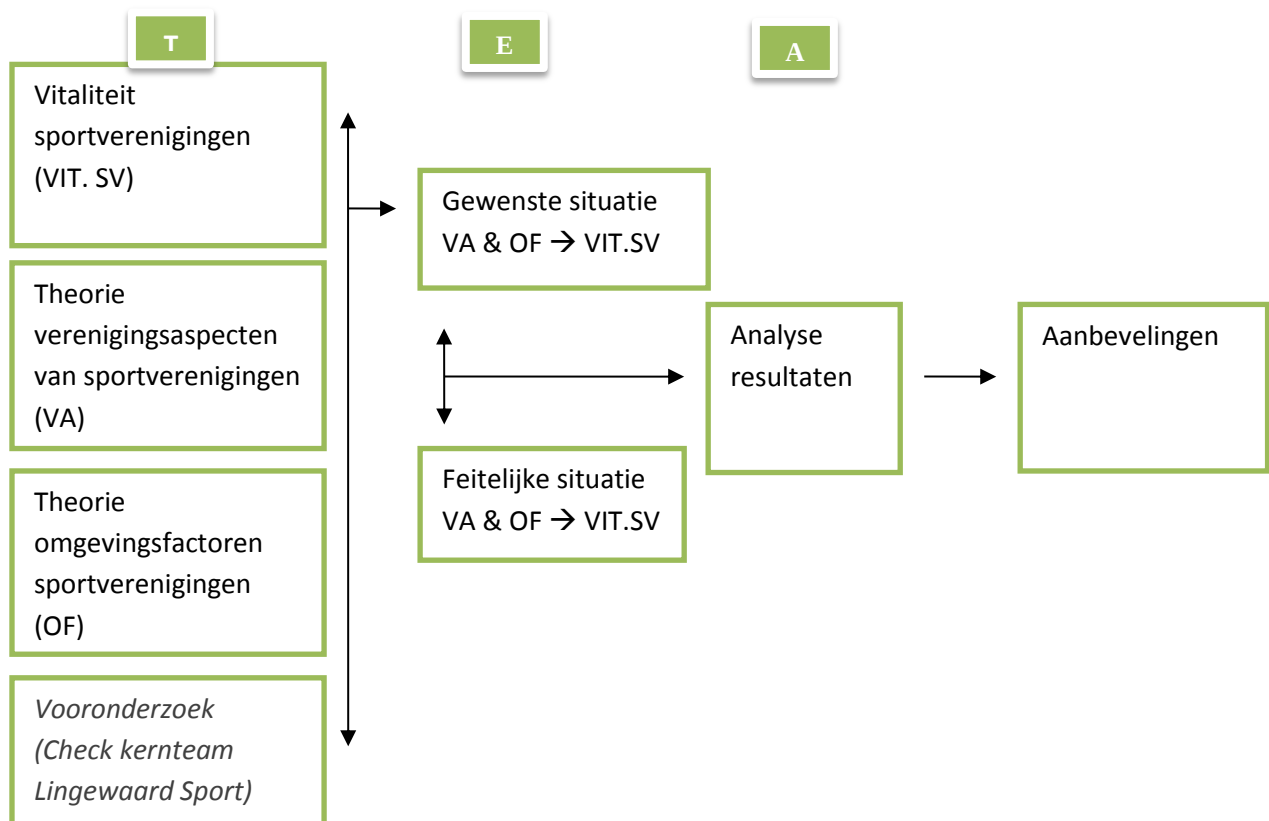
1.2 Doelstelling

Het doel van het onderzoek is het doen van aanbevelingen aan Manon Huinink, werkzaam als buurtsportcoach bij Stichting Welzijn Lingewaard, voor het verbeteren van de sportverenigingsondersteuning in de gemeente Lingewaard door - middels kwantitatief onderzoek - inzicht te geven in het verschil tussen de gewenste en feitelijke situatie met betrekking tot de invloed van verenigingsaspecten en omgevingsfactoren op de vitaliteit van een sportvereniging.

1.3 Het onderzoekmodel

Het onderzoekmodel geeft een overzichtelijke en schematische weergave van de belangrijkste stappen binnen het onderzoek. In figuur 2 is het onderzoekmodel van dit onderzoek naar de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard weergegeven.

Figuur 1: Het onderzoekmodel

De kolom T in het onderzoekmodel (figuur 1) geeft het theoretische gedeelte van het onderzoek weer. Hier zijn de drie variabelen die in dit onderzoek centraal staan weergegeven plus het vooronderzoek. Het vooronderzoek is gericht op een controle bij het kernteam Lingewaard Sport! waarbij de mogelijkheid is geboden om eventuele vragen toe te voegen aan de verenigingsmonitor en aan te geven of er al verenigingsaspecten of omgevingsfactoren eerder zijn onderzocht binnen de gemeente. Omdat het vooronderzoek voor extra vragen in de verenigingsmonitor heeft gezorgd is ervoor gekozen deze bij de theoretische kant van het onderzoekmodel te vermelden. Uit het theoretische gedeelte komt de gewenste situatie met betrekking tot de vitale sportvereniging naar voren. Het empirische onderzoek geeft een beeld van de feitelijke situatie van de verenigingen in de gemeente Lingewaard. Deze vormt samen met de gewenste situatie de kern van het empirische gedeelte van het onderzoek. Dit staat weergegeven in de kolom met de letter E. Wanneer naast de gewenste situatie ook de feitelijke situatie bekend is volgt het analytische gedeelte(kolom A). Hierin is de gewenste situatie en de feitelijke situatie met elkaar in vergelijking gebracht. Aan de hand van de analytische fase zijn aanbevelingen geformuleerd voor de opdrachtgever van dit onderzoek.

1.4 Vraagstellingen

Met betrekking tot het onderzoek zijn er drie verschillende hoofdvragen geformuleerd. Dit zijn de theoretische hoofdvraag, de empirische hoofdvraag en de analytische hoofdvraag volgens Verschuren

en Doorewaard (2000). Deze hoofdvragen zijn aan de hand van verschillende deelvragen uiteengegemaakt.

1.4.1 Theoretische hoofdvraag

De theoretische hoofdvraag van dit onderzoek is: *Wat is er vanuit de theorie bekend over de gewenste situatie met betrekking tot de invloed van verenigingsaspecten en omgevingsfactoren op de vitaliteit van een sportvereniging?*

De deelvragen die bij deze theoretische hoofdvraag horen zijn:

- *Wat is er vanuit de theorie bekend over vitaliteit van sportverenigingen?*
- *Wat is er vanuit de theorie bekend over verenigingsaspecten?*
- *Wat is er vanuit de theorie bekend over omgevingsfactoren?*

1.4.2 Empirische hoofdvraag

De empirische hoofdvraag van dit onderzoek is: *Wat is de feitelijke situatie bij sportverenigingen met betrekking tot de invloed verenigingsaspecten en omgevingsfactoren op de vitaliteit van de sportvereniging?*

De deelvragen die bij deze empirische hoofdvraag horen zijn:

- *Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot de invloed van verenigingsaspecten op de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard?*
- *Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot de invloed van omgevingsfactoren op de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard?*

1.4.3 Analytische hoofdvraag

De analytische hoofdvraag van dit onderzoek is: *Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de gewenste en de feitelijke situatie met betrekking tot de invloed van verenigingsaspecten en omgevingsfactoren op de vitaliteit van de sportvereniging?*

De deelvragen die bij deze analytische hoofdvraag horen zijn:

- *Hoe kan Stichting Welzijn Lingewaard de sportverenigingen het best ondersteunen om de kloof tussen de gewenste en feitelijke situatie te verkleinen?*
- *Welke rol kunnen de buurtsportcoaches bij de verenigingsondersteuning spelen?*

1.5 Begripsbepaling

Binnen dit onderzoek worden verschillende begrippen veelvuldig gebruikt. In deze paragraaf worden een aantal belangrijke begrippen toegelicht en omschreven binnen het kader van dit onderzoek. Dit ter bevordering van de duidelijkheid en leesbaarheid.

- **Kader:** Alle medewerkers binnen de sportvereniging die vrijwillig of tegen een onkostenvergoeding werkzaamheden uitvoeren. Denk hierbij aan de trainers, leiders, bestuursleden, commissieleden, kantinepersoneel en de verantwoordelijken voor het materiaal. Deze mensen zijn niet in loondienst.
- **Uiteenrafeling:** Het specificeren van de variabelen binnen dit onderzoek in meerdere deelaspecten/deelfactoren en de bijbehorende criteria gericht op de gewenste situatie van de vitale vereniging.
- **Vitaliteit:** Geeft aan in hoeverre de vereniging momenteel en in de toekomst in staat is om de sport(en) aan de kunnen bieden aan de (potentiële) leden. Dit kan ook als de organisatiekracht of de gezondheid van de vereniging worden omschreven.
- **Vitaliteitsindex:** Onderzoek waarbij de vitaliteit van sportverenigingen wordt gemeten.
- **Verenigingsmonitor:** Meetinstrument om de vitaliteit van de sportverenigingen te meten.
- **Verenigingsaspecten:** Aspecten vanuit de vereniging zelf die van invloed zijn op de vitaliteit van de vereniging.
- **Omgevingsfactoren:** Factoren vanuit de omgeving van de vereniging waarop de vereniging moet inspelen om een vitale vereniging te zijn.
- **Stichting Welzijn Lingewaard (SWL):** Deze stichting zet zich onder andere in voor het ondersteunen van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard.
- **Buurtsportcoach:** Medewerker SWL die zich onder andere bezighoudt met het ondersteunen van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard.

1.6 Leeswijzer

Dit onderzoek is opgebouwd uit een aantal hoofdstukken. Hier volgt een weergave van de hoofdstukken van deze scriptie met daarbij een beschrijving van de inhoud per hoofdstuk. In hoofdstuk 2 is het theoretisch kader van dit onderzoek uitgewerkt. Het theoretisch kader is gevormd door een literatuurstudie met betrekking tot de verschillende variabelen. Vervolgens geeft hoofdstuk 3 de methode van het onderzoek weer. Hierbij komen de manier van onderzoek, onderzoeksgroep, betrouwbaarheid, validiteit, het meetinstrument en de data analyse van het onderzoek aan bod. Daarna wordt in Hoofdstuk 4 de onderzoeksresultaten weergegeven. Hierbij wordt zowel de beschrijvende als de verklarende statistiek toegelicht. Hierna is in hoofdstuk 5 een conclusie getrokken uit de onderzoeksresultaten. Aansluitend aan de conclusie is in hoofdstuk 6 de discussie weergegeven. In de discussie zijn allerlei relevante zaken met betrekking tot het onderzoek bediscussieerd. Vervolgens staan in hoofdstuk 7 de aanbevelingen gericht op de opdrachtgever weergegeven. Tot slot geeft de literatuurlijst een weergave van alle literatuur die gebruikt is. De bijlagen die bij deze scriptie horen zijn weergegeven in het bijbehorende bijlagenboek.

2. Theoretisch kader

Het theoretisch kader geeft een weergave van de literatuur die voor dit onderzoek gebruikt is. In dit hoofdstuk wordt de theoretische hoofdvraag behandeld. Er wordt weergegeven wat er vanuit de theorie bekend is over vitaliteit van sportverenigingen en over de onafhankelijke variabelen namelijk: de verenigingsaspecten en de omgevingsfactoren. Deze zijn aan de hand van de theorie uiteengerafeld. Allereerst wordt in dit hoofdstuk de methode van het theoretisch kader toegelicht. Vervolgens is de uitwerking van de verschillende variabelen in beeld gebracht. Tot slot is er een conclusie vanuit het theoretisch kader geformuleerd waarbij de gewenste situatie met betrekking tot de vitale sportvereniging naar voren komt. De invulling van de gewenste situatie wordt gedekt door middel van een criterialijst welke per verenigingsaspect of omgevingsfactor is opgesteld. Hierbij behoort ook het definitief conceptueel model dat aan het eind van dit hoofdstuk is weergegeven.

2.1 Methode van literatuuronderzoek

2.1.1 Theoretische vraagstellingen

De theoretische hoofdvraag is aan de hand van de methode van Verschuren en Doorewaard (2000) geformuleerd. Deze theoretische hoofdvraag behorend bij dit onderzoek is:

- *Wat is er vanuit de theorie bekend over de gewenste situatie met betrekking tot de invloed van verenigingsaspecten en omgevingsfactoren op de vitaliteit van een sportvereniging?*

De deelvragen worden in de daarbij behorende paragrafen beantwoord. De deelvragen behorend bij de theoretische hoofdvraag van dit onderzoek zijn:

- *Wat wordt er vanuit de theorie verstaan onder vitaliteit van de sportvereniging?*
- *Welke verenigingsaspecten zijn vanuit de theorie bekend?*
- *Welke omgevingsfactoren met betrekking tot een sportvereniging zijn er vanuit de theorie bekend?*

2.1.2 Literatuur onderzoek

Allereerst is er gezocht naar literatuur door middel van de zoekmachine scholar.google. De zoektermen en het aantal bijbehorende hits zijn weergegeven in de literatuurtabel in het bijlagenboek (bijlage 1). In deze tabel (1) staan de zoektermen op volgorde van gebruik. Hierbij is te zien dat de zoektermen steeds specifiekere geformuleerd zijn. Daarnaast is er gebruik gemaakt van artikelen van het Mulier Instituut die direct via de zoekmachine van de website van dit instituut zijn gevonden. Voor overige literatuur is er gebruik gemaakt van de sneeuwbal methode. Hierbij staat het zoeken van artikelen via andere artikelen centraal. Er is in de gevonden literatuur gekeken naar relevante andere literatuur uit de bijbehorende literatuurlijst. De artikelen van Gaskin(2003) en de scriptie van Hartevelt(2014) zijn via de sneeuwbal methode gebruikt. Via deze artikelen zijn er andere artikelen gevonden die voor dit onderzoek een toegevoegde waarde hebben.

2.2 Vitaliteit van sportverenigingen

In deze paragraaf wordt aan de hand van de literatuur het begrip vitaliteit van sportverenigingen toegelicht. Vitaliteit van de sportverenigingen is de afhankelijke variabele in dit onderzoek. Hierbij wordt de belangrijkste informatie vanuit de literatuur met betrekking tot dit onderwerp benoemd. Deze paragraaf geeft een antwoord op de volgende deelvraag: *Wat wordt er vanuit de theorie verstaan onder vitaliteit van de sportvereniging?*

Het woord vitaliteit is afkomstig van het woord vitaal dat belangrijk voor het leven of krachtig betekent (Van Dale, 2014). Het begrip vitaliteit is een onduidelijk begrip in de sport. Er zijn dan ook nauwelijks wetenschappelijke bronnen te vinden waarbinnen dit begrip is gedefinieerd. Ook over synoniemen van het woord vitaliteit als levenskracht, welzijn, organisatiekracht of gezondheid in relatie tot sport zijn geen relevante bronnen te vinden. Dit heeft te maken met het feit dat de georganiseerde breedtesport structuur zoals in Nederland afwijkt van de sportstructuur in andere landen. Zo bestaat er bijvoorbeeld in de United States of Amerika (USA) naast de schoolsport helemaal geen georganiseerde breedtesport (Verhoogt, 2004).

Echter is er wel een definitie van vitaliteit die in dit onderzoek gehanteerd kan worden. Deze definitie komt van het Mulier Instituut, centrum voor sociaal- wetenschappelijk sportonderzoek. Dit instituut heeft al in verschillende gemeentes onderzoeken gedaan die vergelijkbaar zijn met dit onderzoek. Voorbeelden hiervan zijn de vitaliteitsindexen in Arnhem en Eindhoven. Dit instituut heeft de volgende definitie voor de vitale vereniging geformuleerd: een vitale vereniging is een vereniging die nu en in de toekomst goed in staat is zijn eigen sport(en) aan te bieden aan de eigen en potentiële leden (Mulier Instituut, 2013).

Het begrip vitaliteit heeft daarnaast ook overeenkomsten met het begrip kwaliteit. Kwaliteit betekent de mate waarin iets goed is; de gesteldheid en de hoedanigheid (Van Dale, 2014). Dit geeft niet aan dat een goede vitaliteit een ook hoge kwaliteit betekent of andersom.

2.2.1 Vitaliteitsindex Arnhem

Vanuit het Mulier Instituut zijn al meerdere vitaliteitsindexen opgesteld voor verschillende gemeenten in Nederland. Deze verschillende monitoren hebben allen een specifieke omschrijving van het begrip vitaliteit zoals de vitaliteitsindex voor de gemeente Arnhem. In deze verenigingsmonitor is onderscheid gemaakt in vier hoofdaspecten waar de vitaliteit van de sportverenigingen van afhankelijk is. Deze vijf hoofdaspecten zijn als volgt: organisatie en beleid, accommodatie gebruik, ledenbestand, nevenactiviteiten en maatschappelijke inzet (Kalmthout & Romijn, 2013). Organisatie en beleid is gericht op de beleidsvormige structuur binnen de vereniging. Accommodatie gebruik is gericht op het gebruik vanuit de vereniging en overige externe partijen. Het ledenbestand geeft een weergave in de huidige stand van zaken gericht op de leden binnen de vereniging. Tot slot staan bij het aspect nevenactiviteiten en maatschappelijke inzet de maatschappelijke verantwoordelijkheid en samenwerking met andere partijen centraal (Kalmthout & Romijn, 2013).

2.2.2 Vitaliteitsindex NOC-NSF

Het Mulier Instituut heeft in het jaar 2008 ook in opdracht van het NOC*NSF een verenigingsmonitor afgenomen. Het doel hiervan was het in beeld brengen van het functioneren van de sportverenigingen die aangesloten waren bij het Verenigingspanel. In deze monitor staan ook een aantal aspecten centraal met betrekking tot de vitaliteit van de vereniging. Dit zijn echter niet dezelfde als in de verenigingsmonitor bij de gemeente Arnhem. De aspecten zijn als volgt: beleid en strategie, aanbod, doelgroepen, kader en financiën (Kalmthout et al, 2008). Bij het aspect beleid en strategie wordt gekeken naar de aanwezigheid en opbouw van beleidsplannen en de aanwezigheid van duidelijke speerpunten. Daarnaast zijn de knelpunten binnen de vereniging en de advisering en ondersteuning van externe partijen van belang. Ook wordt er gekeken naar de samenwerking met externe partijen en de toekomstplannen van de vereniging. Het deelaspect aanbod wordt onderverdeeld in sportaanbod en nevenactiviteiten. Het aspect doelgroepen bestaat uit het ledenverloop en samenstelling van het ledenbestand. Bij het kader zijn de volgende aspecten van belang: vrijwilligers, vergoedingen kader, samenstelling bestuur en trainers (Kalmthout et al, 2008). Tot slot de financiën van de vereniging. Hierbij is in de vitaliteitsindex vanuit het NOC-NSF (2008) gekeken naar de financiële positie van de vereniging en daarnaast naar de lidmaatschapsvormen en contributies.

2.2.3 Vitaliteitsindex Schiedam

Een duidelijke definitie van de vitale sportvereniging is gegeven in het rapport: Vitaliteit sportverenigingen Schiedam (Kalmthout & Romijn, 2012). Deze definitie is: een vereniging die continuïteit van de vereniging voor zowel de korte als lange termijn waarborgt door organisatorische en financiële gezondheid en daardoor in staat is een bijdrage te leveren aan de sportdoelstellingen en bredere maatschappelijke thema's in de stad (Kalmthout & Romijn, 2012). In dit onderzoek is de vitaliteit van de sportverenigingen aan de hand van de volgende aspecten bekeken: strategie en beleid, leden, organisatie, aanbod, accommodatie, financiën, maatschappelijke betrokkenheid, samenwerking (Kalmthout & Romijn, 2012). Onder strategie en beleid is onder andere gekeken naar de aanwezigheid van beleidsplannen voor alle onderdelen binnen de vereniging, waarvoor het bestuur zich de komende jaren gaat inzetten en of er behoefte is aan ondersteuning vanuit externe partijen. Het aspect leden gaat met name over het aantal leden en de ontwikkeling van het ledental. Binnen organisatie vallen de vrijwilligers en betaalde medewerkers indien aanwezig. Met aanbod wordt bedoeld of de vereniging naast het reguliere sportaanbod nog andere activiteiten organiseert. Het aspect accommodatie behandelt de bezetting en de capaciteit van de accommodatie. Tot slot is er nog de maatschappelijke betrokkenheid, gericht op de maatschappelijke taken die de vereniging uitvoert en de samenwerking met externe partijen (Kalmthout & Romijn, 2012).

2.2.4 IK Sport audit

Naast huidige informatie over onderzoeken naar de vitaliteit van de sportvereniging kan ook gekeken worden naar de kwaliteit van de sportverenigingen. De aspecten waarop de kwaliteit getoetst wordt zijn verenigingsaspecten die ook bij dit onderzoek gebruikt worden. De IK Sport audit is een test waarbij de kwaliteit van een sportvereniging aan de hand van een vragenlijst wordt gemeten. IK Sport

staat voor Integrale Kwaliteitszorg Sport en tijdens deze test staat de interne kwaliteit van de vereniging centraal (Knop et al, 2000). Deze vragenlijst is afgeleid van de IK Gym en is afkomstig uit België (Knop et al, 2000). De aspecten die de vereniging doorlichten zijn: strategische planning en marketing management, procedures en interne communicatie, externe communicatie & image building, clubsfeer en cultuur, management en structuur, human resource management (HRM), effectiviteit en de sportkantine (Knop et al, 2000). De vragenlijst bestaat uit stellingen. Hierbij wordt gekeken of een bepaald onderdeel wel of niet aanwezig is binnen de vereniging. Wanneer deze aanwezig is bevordert dit de kwaliteit van de organisatie. Deze aspecten worden verder behandeld in paragraaf 2.3 verenigingsaspecten.

2.2.5 Conclusie

Vanuit eerder uitgevoerde vitaliteitsindexen bij diverse gemeenten is een definitie van de vitaliteit van de sportvereniging te benoemen. Uit de verschillende verenigingsmonitoren is gebleken dat het per test kan verschillen welke aspecten van belang zijn. Deze aspecten zijn onder te verdelen in de onafhankelijke variabele verenigingsaspecten. In paragraaf 2.3 zijn deze aspecten verder behandeld en is de keuze voor de verenigingsaspecten die voor dit onderzoek naar de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard van belang zijn. Uit de verschillende verenigingsaspecten zijn ook externe factoren af te leiden. Hierbij kan gedacht worden aan de ontwikkeling van de (potentiele) leden in de omgeving van de vereniging. Hoe ziet de ontwikkeling in leeftijd en hoeveelheid eruit? Dit is voor een vereniging van belang te weten om vitaal te zijn. Hierop zijn in dit onderzoek de omgevingsfactoren gericht die in paragraaf 2.4 verder worden toegelicht. De definitie van de vitale sportvereniging uit de verenigingsmonitor van Schiedam geeft een uitgebreide uitleg van het begrip de vitale vereniging. Deze definitie is als volgt: de vitale vereniging is een vereniging die continuïteit voor zowel de korte als lange termijn waarborgt door organisatorische en financiële gezondheid en daardoor in staat is een bijdrage te leveren aan de sportdoelstellingen en bredere maatschappelijke thema's in de stad (Kalmthout & Romijn, 2012).

2.3 Verenigingsaspecten

In dit onderzoek worden de aspecten die van invloed zijn op de vitaliteit van de sportverenigingen gecategoriseerd in twee onafhankelijke variabelen. De eerste variabele is gericht op verenigingsaspecten. Binnen deze variabele vallen de aspecten die de vereniging intern bevat. Aan de hand van de theorie is de variabele verenigingsaspecten verder uiteengezet tot een lijst met aspecten die de basis vormen van de verenigingsmonitor. In deze paragraaf wordt vanuit de theorie toegelicht uit welke aspecten de sportvereniging bestaat. Hierbij is gekeken naar wat er bekend is vanuit eerder vitaliteitsonderzoeken, kwaliteitsonderzoeken en vakliteratuur gericht op sportmanagement en organisatie. De verenigingskenmerken die bij dit onderzoek centraal staan zijn aan de hand van verschillende bronnen samengesteld. Hierbij is met name gebruik gemaakt van meetinstrumenten die een vergelijkbaar doel hebben. Daarnaast is ook gebruik gemaakt van literatuur over sportmanagement in het algemeen. De verenigingsaspecten zijn naar eigen kennis en voorbeelden vanuit de literatuur gekozen. Ieder aspect is vanuit de literatuur verder toegelicht.

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op de volgende deelvraag: *Welke verenigingsaspecten zijn vanuit de theorie bekend?* In de conclusie van deze paragraaf wordt het antwoord op deze theoretische deelvraag toegelicht aan de hand van een criteria schema dat is opgesteld voor de variabele verenigingsaspecten.

2.3.1 Beleid en organisatie

Het eerste verenigingsaspect is beleid en organisatie. Dit is een kenmerk dat erg belangrijk is binnen de vereniging. Uit de verschillende modellen en meetinstrumenten die relevant zijn bevonden met betrekking tot dit onderzoek kunnen deelaspecten worden gehaald die betrekking hebben op het beleid en organisatie van een vereniging.

Vanuit het Mulier Instituut worden in de twee verschillende meetinstrumenten die eerder deze paragraaf zijn toegelicht een aantal aspecten benoemd die betrekking hebben op beleid en organisatie van een vereniging. In de verenigingsmonitor van Tilburg wordt het aspect organisatie en beleid genoemd. Hier wordt het kader, de beleidsambities, knelpunten, samenwerking en ondersteuning benoemd. De beleidsambities en knelpunten zijn in dit onderzoek naar de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard van belang. Met beleidsambities wordt aangegeven op welke speerpunten het beleid van de vereniging de komende jaren is gericht. Met andere woorden: er is een duidelijk beleid aanwezig binnen de club. Bij de beleidsambities is de aanwezigheid van concrete organisatiedoelstellingen een belangrijk onderdeel. Met knelpunten wordt aangegeven welke problemen het bestuur momenteel ziet binnen de vereniging. Ook dit heeft weer te maken met het feit of er een duidelijk beleid aanwezig is binnen de club met betrekking tot het aanpakken van deze knelpunten (Kalmthout & Werff, 2014). De deelaspecten kader en samenwerking en ondersteuning worden in dit hoofdstuk als specifieke aspecten toegelicht.

In de verenigingsmonitor in opdracht van het NOC-NSF (2008) is er sprake van vijf deelaspecten. Hierbij is het deelaspect strategie van belang bij het verenigingsaspect beleid en organisatie. Onder strategie wordt in de verenigingsmonitor uit 2008 verstaan: duidelijk beleid op papier, knelpunten duidelijk, samenwerkingsverbanden met andere partijen, ondersteuning en maatschappelijke inzet. Ook hiervoor geldt dat de aspecten gericht op ondersteuning, samenwerking en maatschappelijke inzet specifiek worden toegelicht. De volgende aspecten zijn wel relevant met betrekking tot beleid en organisatie: duidelijk beleid op papier en knelpunten duidelijk (Kalmthout et al, 2008). In dit onderzoek naar de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard is strategie geformuleerd als strategisch management.

Bij de IK Sport audit wordt de vereniging doorgelicht aan de hand van negen aspecten. Deze zijn voornamelijk gericht op het beleid en de organisatie van de vereniging. De aspecten vanuit de IK Sport audit die betrekking hebben op beleid en organisatie van de vereniging: 1. Strategische planning en marketing management: hierbij gaat het om aspecten als de aanwezigheid van een duidelijk beleid voor de vereniging op zowel de korte als de lange termijn. Daarnaast de aanwezigheid van een

missie, een visie en concrete doelstellingen. 2. Procedures en interne communicatie: informatieverstrekking speelt hierbij een grote rol. Belangrijk hierbij is de openbaarheid van de beleidsdocumenten, het communiceren met de leden, het communiceren met de vrijwilligers en de regels en afspraken binnen de vereniging. 3. Externe communicatie en image building: de manier van communiceren naar de potentiële leden van de club, bedrijven en overige communicatie met externe partijen. 4. Clubsfeer en cultuur: de sfeer die binnen de vereniging aanwezig is. Is de vereniging open en gastvrij en zijn er vaste tradities en helden aanwezig. 5. Management en structuur: de juridische structuur, aanwezigheid van aansprakelijkheidsverzekering en duidelijke verdeling van functies binnen de vereniging (Knop et al, 2000). Dit zijn allen aspecten die aanwezig dienen te zijn wil de verenigingen vitaal zijn.

Uit al deze aspecten vanuit de theorie kan een lijst samengesteld worden die onder de noemer beleid en organisatie vallen. Alle aspecten die benoemd zijn samengevat in vijf deelaspecten onder de noemer beleid en organisatie. Deze deelaspecten met betrekking tot beleid en organisatie zijn: structuur organisatie, strategisch management, procedures en interne communicatie, externe communicatie en verenigingscultuur. De criteria geven aan waar de vereniging aan moet voldoen om een vitale vereniging te zijn.

Tabel 2: Deelaspecten behorend bij verenigingsaspect beleid en organisatie en de bijbehorende criteria gericht op de gewenste situatie voor de vitale sport vereniging.

Verenigingsaspect: Beleid en organisatie	Criteria (gewenste situatie)
<i>Structuur organisatie</i>	▪ Er is een duidelijke juridische structuur aanwezig binnen de vereniging ▪ Er is een aansprakelijkheidsverzekering aanwezig binnen de vereniging ▪ Er is een duidelijke verdeling van functies binnen de vereniging aanwezig
<i>Strategisch management</i>	▪ Er is een duidelijk beleid voor de korte termijn op papier aanwezig ▪ Er is een duidelijk beleid voor de lange termijn op papier aanwezig ▪ Er is een duidelijke missie, visie en er zijn concrete doelstellingen aanwezig binnen de vereniging
<i>Procedures en interne communicatie</i>	▪ De beleidsdocumenten van de vereniging zijn openbaar ▪ De vereniging houdt de leden/vrijwilligers op de hoogte van belangrijke beleid georiënteerde activiteiten ▪ Er zijn duidelijke regels/afspraken binnen de vereniging waar iedereen vanaf weet.
<i>Externe communicatie</i>	▪ Er is een duidelijke beleid omtrent de communicatie met potentiële leden aanwezig binnen de vereniging ▪ Er is een duidelijk beleid omtrent de communicatie met externe partijen
<i>Verenigingscultuur</i>	▪ Er zijn binnen de vereniging tradities aanwezig ▪ Er zijn binnen de vereniging helden (van vroeger en nu) te benoemen ▪ Er is een duidelijke clubsfeer aanwezig (bijvoorbeeld gastvrij en open)

2.3.2 Leden

De leden vormen een belangrijke schakel binnen de sportvereniging. Het aantal leden heeft een sterke invloed heeft op de vitaliteit van de vereniging. Met betrekking tot het verenigingsaspect leden binnen de vereniging zijn meerdere deelaspecten van toepassing.

Vanuit de verenigingsmonitor voor de gemeente Arnhem vanuit het Mulier Instituut (Kalmthout & Romijn, 2013) wordt er gesproken van het aspect ledenbestand. Hierbij gaat het om het de huidige situatie omtrent de leden, de stijging, daling of het gelijk blijven van het aantal leden is hierbij van belang. Daarnaast wordt de samenstelling van het ledenbestand hierbij uitgelicht. Aspecten als de leeftijd, etniciteit en het hebben van leden met een beperking speelt hierbij een rol (Kalmthout & Romijn, 2013).

Bij de verenigingsmonitor voor het NOC NSF wordt verenigingsaspect leden omschreven als samenstelling ledenbestand en ledenverloop (Kalmthout et al, 2008). Met de samenstelling van het ledenbestand wordt het aantal leden onderverdeeld in drie groepen: kleine vereniging (<100 leden), middelgrote vereniging (101-250 leden) en grote vereniging (>250 leden). Daarnaast zijn de leeftijd, het geslacht en de etniciteit als belangrijk benoemd. Met ledenverloop wordt de stijging, daling of het gelijk blijven van het aantal leden binnen de vereniging bedoeld en daarbij hoort ook een systematische manier waarbij de vereniging nagaat waarom een lid stopt bij de vereniging (Kalmthout et al, 2008). De samenstelling van het ledenbestand en het ledenverloop zijn als deelaspecten gebruikt in dit onderzoek naar de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard. De keuze op deze twee deelaspecten is gemaakt omdat deze twee deelaspecten een duidelijke en alles omvattende kijk geven op het verenigingsaspect leden. De criteria in tabel 3 geven aan waar de vereniging aan moet voldoen.

Tabel 3: Deelaspecten behorend bij verenigingsaspect leden en de bijbehorende criteria gericht op de gewenste situatie voor de vitale sportvereniging.

Verenigingsaspect: Leden	Criteria (gewenste situatie)
<i>Samenstelling ledenbestand</i>	▪ Er is een gelijke verdeling man en vrouw binnen de vereniging(maximale uitwijk tot 60/40) ▪ Er wordt geen onderscheid gemaakt in etniciteit binnen de vereniging ▪ (Potentiele)Leden met een beperking zijn welkom binnen de vereniging. ▪ De vereniging is een kleine (<100), middelgrote (101-250) of grote (>250) vereniging
<i>Ledenverloop</i>	▪ De vereniging heeft te maken met een stijging van het aantal leden ▪ Er wordt binnen de vereniging systematisch nagegaan wat de reden is voor leden om te stoppen

2.3.3 Kader

Het kader binnen de sportvereniging bestaat uit vrijwilligers die zich inzetten voor de vereniging. Denk hierbij aan de trainers, leiders en bestuursleden (Kalmthout & Romijn, 2013). Het woord vrijwilliger

zegt het al, deze mensen voeren taken binnen de club op vrijwillige basis, in sommige gevallen tegen een kleine onkostenvergoeding, uit. Een sportvereniging draait op vrijwilligers. Organisaties waarin vrijwilligers een belangrijke rol spelen moeten rekening houden met de kenmerken, motieven, belangen en beperkingen van de vrijwilligers (Gaskin, 2003). Hartevelt (2014) onderscheidt in haar scriptie gericht op vrijwilligersmanagement vier relevante aspecten. Deze zijn: vrijwilligersbehoud, taakkenmerken, motieven, waardering (Hartevelt, 2014).

In dit onderzoek naar de vitaliteit van de sportvereniging zijn specifieke aspecten als taakkenmerken en motieven van vrijwilligerswerk binnen een vereniging niet direct relevant om te gebruiken. Deze zijn te specifiek en worden met betrekking tot dit onderzoek samengevoegd tot het deelaspect vrijwilligerswerving. Wat echter wel relevant is om te onderzoeken is het vrijwilligersbeleid dat wordt gevoerd binnen de vereniging. Hierbij kan vanuit de aspecten die uit de literatuur naar voren zijn gekomen een aantal deelaspecten worden benoemd die het verenigingsaspect kader bevat. De deelaspecten in dit onderzoek met betrekking tot kader zijn: vrijwilligerswerving, vrijwilligerswaardering en vrijwilligersbehoud. Hiervoor is gekozen omdat deze drie deelaspecten de belangrijkste informatie omtrent kader bevatten met betrekking tot de vitaliteit van de vereniging. Vrijwilligerswerving bestaat uit: de aanwezigheid van een vrijwilligers wervingsplan en een verantwoordelijk(e) persoon of commissie binnen de vereniging (van der Klein et al, 2010). Bij vrijwilligerswaardering komen een aantal aspecten naar voren die van belang zijn. Ten eerste is het uiten van de waardering voor de vrijwilligers erg belangrijk. Dit kan onder andere door een kleine attentie of het organiseren van een vrijwilligersavond (Plemper et al, 2005). Daarnaast zijn het geven van een trots gevoel en respect belangrijk volgens Boezeman (2009). Het geven van een trots gevoel en respect is weer terug te koppelen naar het uiten van de waardering. Met betrekking tot het vrijwilligersbehoud zijn twee deelaspecten van belang. De vereniging moet de vrijwilliger persoonlijke aandacht geven en er moet een goede werksfeer zijn (van der Klein et al, 2010). Uit deze gegevens zijn criteria opgesteld met betrekking tot het deelaspect kader. De criteria geven aan waaraan de vereniging moet voldoen om een vitale vereniging te zijn.

Tabel 4: Deelaspecten behorend bij verenigingsaspect kader en de bijbehorende criteria gericht op de gewenste situatie voor de vitale sport vereniging.

Verenigingsaspect: Kader	Criteria (gewenste situatie)
Vrijwilligerswerving	▪ Er is een vrijwilligerswervingsplan aanwezig binnen de vereniging ▪ Er is een verantwoordelijke persoon/commissie omtrent vrijwilligers aanwezig binnen de vereniging
Vrijwilligerswaardering	▪ Vrijwilligers krijgen jaarlijks een kleine attentie waaruit waardering voor het geleverde werk blijkt ▪ Er wordt ieder half jaar een vrijwilligersavond georganiseerd
Vrijwilligersbehoud	▪ De vrijwilligers binnen de vereniging krijgen persoonlijke aandacht vanuit het bestuur ▪ Er is een goede werksfeer aanwezig binnen de vereniging

2.3.4 Financiën

De financiële situatie van de vereniging vormt een belangrijke schakel in de vitaliteit. Een goede of slechte financiële situatie heeft een sterke invloed op het bestaan en de mogelijkheid voor ontwikkeling.

De financiën van de sportvereniging wordt volgens de literatuur onderverdeeld in vier aspecten. Deze aspecten zijn: contributies, kantine verkoop, sponsorreclame en subsidies. Contributies zijn de inkomsten uit de lidmaatschappen van de leden. Met kantine verkoop doelt men op de verkoop van eten, drinken en overige artikelen vanuit de kantine. Vervolgens zijn er de inkomsten afkomstig uit de sponsor- en reclamemogelijkheden binnen de vereniging en tot slot heeft de vereniging te maken met inkomsten uit subsidies vanuit overheidsinstanties (Chadwick et al, 2012).

Vanuit de onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsstudies KU Leuven is de Vlaamse Sportclub Panel 2.0 gehouden bij verenigingen in Vlaanderen. Dit onderzoek is vergelijkbaar met de verenigingsmonitor van het Mulier Instituut en met dit onderzoek naar de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard. In het Vlaamse onderzoek zijn een aantal aspecten met betrekking tot de financiën van de sportverenigingen belangrijk. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen inkomsten en uitgaven. De aspecten met betrekking tot de inkomsten zijn: subsidies, wedstrijden, kantine inkomsten, geldacties, sponsoring en contributie. Deze aspecten met betrekking tot de inkomsten van de vereniging komen overeen met de aspecten benoemd uit het boek Sportmanagement van Chadwick et al (2012). De deelaspecten geldacties en wedstrijden zijn hierbij nog niet eerder vernoemd. Bij geldacties gaat het om loterijen en andere inzamelacties die de vereniging inkomsten oplevert. Met wedstrijden wordt de inkomsten uit entree gelden voor wedstrijden bedoeld (Scheerder et al, 2015).

De aspecten met betrekking tot de uitgaven van de verenigingen zijn: vergoedingen, opleiding/training, evenementen, materiaal, lidmaatschapsgeld bij de sportbond, verzekeringen en de accommodatie (Scheerder et al, 2015). Met vergoedingen worden vergoedingen voor kaderleden bedoeld. Denk hierbij aan een hoofdtrainer of voorzitter. Het deelaspect opleiding/training gaat over bekostigen van cursussen voor kaderleden, bijvoorbeeld trainingscursussen voor de trainers. Bij evenementen draait het om de kosten van het organiseren van een toernooi of soortgelijke activiteit. Het aspect materiaal is gericht op de kosten voor de benodigdheden die nodig zijn om de sport uit te kunnen voeren. Daarnaast zijn er gelden die een vereniging dient te betalen aan de sportbond. Verder moet de vereniging verzekeringen afsluiten zoals bijvoorbeeld een aansprakelijkheidsverzekering die ook kosten met zich meebrengen. Tot slot zijn er de uitgaven voor de accommodatie. Denk hierbij aan het onderhoud van de velden, de kleedkamers en de kantine maar ook aan het vervangen van dergelijke voorzieningen (Scheerder et al, 2015). Deze kosten worden vaak gedragen door de gemeente maar in enkele gevallen dient de vereniging hier zelf ook zorg voor te dragen. Daarom is het relevant dat dit deelaspect ook wordt benoemd.

Uit deze gegevens zijn een aantal deelaspecten met betrekking tot de financiën van de club te benoemen die terug dienen te komen in dit onderzoek naar de vitaliteit van de sportverenigingen in de

gemeente Lingewaard. De deelaspecten met betrekking tot inkomsten zijn: contributies, kantine/wedstrijd inkomsten, sponsoring en subsidies. Hierbij zijn de kantine en wedstrijd inkomsten samengenomen omdat deze veel invloed op elkaar hebben. De deelaspecten met betrekking tot uitgaven zijn: accommodatie, opleidingen/trainingen, materiaal en verzekeringen. Voor een vitale vereniging zal de balans tussen de inkomsten en de uitgaven goed moeten zijn. Aan de hand van de deelaspecten zijn criteria opgesteld waaraan de vereniging moet voldoen om vitaal te zijn.

Tabel 5: Deelaspecten behorend bij verenigingsaspect financiën en de bijbehorende criteria gericht op de gewenste situatie voor de vitale sport vereniging.

Verenigingsaspect: Financiën	Criteria (gewenste situatie)
Inkomsten	
Contributies	De vereniging heeft geen last van achterstallig betaling van contributies
Kantine/wedstrijd inkomsten	De kantine/wedstrijden inkomsten voldoen aan de begrote hoeveelheid
Sponsoring	De vereniging heeft voldoende sponsors om de begroting rond te krijgen
Subsidies	De vereniging is niet afhankelijk van de subsidies van externe partijen
Uitgaven	
Accommodatie	Er wordt geïnvesteerd in het onderhoud van de accommodatie
Opleidingen/trainingen	De vereniging investeert in de opleiding/training van het kader (trainers)
Materiaal	De vereniging investeert in goede materialen om de sport mee uit te oefenen
Verzekeringen	De vereniging heeft een aansprakelijkheidsverzekering

2.3.5 Accommodatie

Een sportvereniging heeft een accommodatie nodig om haar sport aan te kunnen bieden. Daarom is het ook relevant om dit verenigingsaspect apart te benoemen. De kwaliteit van de accommodaties levert een grote bijdrage aan de uitstraling en groei van de sportvereniging (Gemeente Nijmegen, 2011).

Uit de Sportvisie van Arnhem (2011) zijn een aantal deelaspecten te achterhalen die betrekking hebben op de accommodatie van de sportvereniging. Deze zijn: het optimaal gebruiken van de accommodatie, voldoende ruimte en het multifunctioneel inzetten van de accommodatie. Deze deelaspecten vormen de basis van het verenigingsaspect accommodatie in dit onderzoek naar de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard. Dit komt omdat deze drie elementen voldoende inzicht geven met betrekking tot accommodatie en daarnaast belangrijk zijn met betrekking tot de vitaliteit van de vereniging. Het eerste deelaspect is gericht op het optimaal gebruiken van de accommodatie. Hierbij is het van belang of de vereniging de accommodatie die het bezit wel optimaal gebruikt om de sport aan te bieden aan de (potentiële) leden (Elfrink, 2011). Hierbij gaat om het aanbieden wedstrijden, trainingen en andere activiteiten conform de capaciteit van de accommodatie (Kalmthout et al, 2008). Het tweede deelaspect is gericht op voldoende ruimte. Dit betekent kortweg dat de capaciteit van de accommodatie voldoende is in verhouding tot de omvang (aantal leden) van

de vereniging (Elfrink, 2011). Het laatste deelaspect is gericht op het multifunctioneel inzetten van de accommodatie. Dit is gericht op het feit dat de velden, kleedkamers en overige ruimtes (kantine, bestuurskamer etc.) naast voor het gebruik van de vereniging ook worden ingezet voor andere partijen wanneer de vereniging geen gebruik maakt van deze faciliteiten (Elfrink, 2011). Deze punten zijn verwerkt tot criteria waaraan de vereniging moet voldoen op vitaal te zijn.

Tabel 6: Deelaspecten behorend bij verenigingsaspect accommodatie en de bijbehorende criteria gericht op de gewenste situatie voor de vitale sport vereniging.

Verenigingsaspect: Accommodatie	Criteria
<i>Optimaal inzetten van accommodatie</i>	• <i>Er wordt optimaal gebruik gemaakt van de sportvelden(indien van toepassing op de vereniging)</i>
<i>Voldoende ruimte</i>	• <i>De vereniging beschikt over een accommodatie die de capaciteit heeft die past bij het leden aantal</i>
<i>Multifunctioneel gebruik</i>	• <i>De accommodatie wordt door overige partijen(BSO en basisscholen) gebruikt op momenten dat de vereniging er geen gebruik van maakt.</i>

2.3.6 Maatschappelijke inzet

De hedendaagse sportvereniging moet meer dan alleen sport aanbieden. Zoals in de inleiding van dit onderzoek al werd benoemd is het van belang dat de vereniging naast professionaliseren ook een breder maatschappelijke functie bekleedt. De vereniging moet zich ontwikkelen tot een organisatie die oog heeft voor- en onderdeel uitmaakt van de maatschappij (Elfrink, 2011). In de Sportvisie Arnhem (2011) staat een aantal aspecten die hierbij relevant zijn. Deze zijn: erkenning van de maatschappelijke functie, Sportwijs +8, zichtbare samenwerking met partners en het inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen. Met de erkenning van de maatschappelijke functie beseft de vereniging dat ze meer dan alleen de sport moeten aanbieden. Sportwijs +8 is niet relevant in dit onderzoek. Zichtbare samenwerking is gericht op samenwerking met basisscholen en buitenschoolse opvang uit de omgeving van de vereniging. Denk hierbij aan een samenwerking gericht op sportonderwijs met een basisschool. Het laatste deelaspect is inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen. Denk hierbij aan het aanpakken van overgewicht, het stimuleren van gezonde voeding, het stimuleren tot beweging en het stimuleren van het stoppen met roken (Elfrink, 2011).

Uit het artikel Maatschappelijke méér waarde sportverenigingen, dat is geschreven aan de hand van de verenigingsmonitor in opdracht van het NOC*NSF (Kalmthout, 2012), wordt het verenigingsaspect maatschappelijke inzet aan de hand van vier pijlers onderverdeeld. Dit zijn pijlers waarop een vereniging zich moet richten met betrekking tot maatschappelijke inzet. Deze pijlers zijn: gezondheid, veiligheid, werk/inkomen en onderwijs (Kalmthout, 2012). Het deelaspect gezondheid is net als bij de Sportvisie Arnhem (2011) gericht op het tegengaan van overgewicht, gezonde voeding en het zorgen voor voldoende beweging. Veiligheid, werk/inkomen en onderwijs vormen de basis voor maatschappelijke ontwikkelingen waar de vereniging op in dient te spelen (Kalmthout, 2012).

De vierpijlers gezondheid, veiligheid, werk/inkomen en onderwijs kunnen worden samengevat in het deelaspect inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen. Voor dit onderzoek naar de vitaliteit van de sportverenigingen in de Gemeente Lingewaard zijn de volgende deelaspecten van waarde: erkenning maatschappelijke functie, zichtbare samenwerking (buurt, BSO) en het inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen. Aan de hand van de deelaspecten die zijn benoemd zijn criteria opgesteld waaraan de vitale vereniging moet voldoen.

Tabel 7: Deelaspecten behorend bij verenigingsaspect maatschappelijke inzet en de bijbehorende criteria gericht op de gewenste situatie voor de vitale sport vereniging.

Verenigingsaspect: Maatschappelijke inzet	Criteria
<i>Erkenning maatschappelijke functie</i>	• De vereniging is bewust van de maatschappelijke functie die er is
<i>Zichtbare samenwerking</i>	• Er is een samenwerking met een (of meerdere) basisschool(basisscholen) uit de omgeving van de vereniging • Er is een samenwerking met een (of meerdere) buitenschoolse opvang uit de omgeving van de vereniging
<i>Het inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen</i>	• Er wordt gestimuleerd gezond te eten vanuit de vereniging • Er wordt gestimuleerd vanuit de vereniging om voldoende te bewegen • Er wordt gestimuleerd vanuit de vereniging om niet te roken

2.3.7 Conclusie

Aan de hand van de deelvraag “welke verenigingsaspecten zijn vanuit de theorie bekend?” kan geconcludeerd worden dat de variabele verenigingsaspecten kan worden uiteengehaald in zes relevante aspecten die van invloed zijn op de vitaliteit van de vereniging. Deze verenigingsaspecten zijn: beleid en organisatie, leden, kader, financiën, accommodatie en maatschappelijke inzet. Ieder van deze aspecten is weer onderverdeeld in deelaspecten met de bijbehorende criteria die gericht zijn op de gewenste situatie van de vitale vereniging. In tabel 8 zijn alle deelaspecten met de bijbehorende criteria voor de vitale vereniging weergegeven. Deze tabel is terug te vinden in bijlage 2 het bijlagenboek.

2.4 Omgevingsfactoren

De andere onafhankelijke variabele in dit onderzoek is omgevingsfactoren. Hierbij gaat het om factoren die van buiten de vereniging komen en van invloed zijn op de vitaliteit. Een sportvereniging heeft met allerlei factoren van buitenaf te maken die invloed hebben op het bestaan en de ontwikkeling van de vereniging. Het is dan ook belangrijk dat de vereniging de ontwikkeling van deze factoren volgt en hier waar nodig op inspeelt. Deze paragraaf is op de zelfde manier opgebouwd als paragraaf 2.3. Er wordt vanuit de theorie gekeken wat er bekend is over mogelijke omgevingsfactoren die relevant zijn bij het meten van de vitaliteit van de verenigingen in de gemeente Lingewaard.

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op de volgende deelvraag: *Wat is er vanuit de theorie bekend over omgevingsfactoren?* In de conclusie van deze paragraaf wordt het antwoord op deze theoretische deelvraag toegelicht aan de hand van een criteria schema.

Om de omgeving van een organisatie in kaart te brengen is gebruik gemaakt van literatuur. Eén van de methoden die hierbij naar voren is gekomen is de DESTEP. In de DESTEP methode worden de ontwikkelingen in de omgeving van een organisatie in kaart gebracht aan de hand van zes factoren. Deze factoren zijn: demografisch, economisch, sociaal-cultureel, technologisch, ecologisch en politiek-juridisch (Kok, 2010). Met name de demografische, sociaal-cultureel en politiek-juridische factoren zijn met betrekking tot dit onderzoek naar de vitaliteit van sportverenigingen in de gemeente Lingewaard relevant. De keuze om alleen deze drie factoren te gebruiken heeft te maken met het feit dat deze factoren het gericht zijn op de meest relevante informatie van de directe omgeving van de sportvereniging. De ontwikkelingen op gebied van technologie en ecologie zijn niet direct van invloed op de vitaliteit. Economische factoren zijn daarnaast moeilijk te testen bij de vereniging en de relevante economische informatie als inkomensverdeling in de regio is onder de noemer van de demografische factoren vermeld. Daarnaast is het voor de verenigingen en de ondersteuners moeilijk om op deze factoren in te spelen.

2.4.1 Demografie

In het DESTEP model wordt de factor demografie uiteengehaald in een aantal indicatoren. Deze indicatoren zijn: de populatie, leeftijdsopbouw, het gemiddelde inkomen en het besteedbare inkomen (Kok, 2010). In dit onderzoek is gebruik gemaakt van de meeste relevante indicatoren met betrekking tot de demografie. Hierbij zijn de indicatoren populatie en leeftijdsopbouw het belangrijkste. Het gemiddelde inkomen en besteedbare inkomen kan worden samengepakt en onder de naam inkomen worden vermeld.

De eerste deelfactor met betrekking tot demografie is de populatie. Bij de populatie wordt gekeken naar de omvang van de inwoners in een gebied. Hierbij gaat het om het aantal inwoners en de bevolkingsdichtheid (Kotler & Armstrong, 2007). Voor de vereniging is het van belang te weten hoe de situatie met betrekking tot deze factoren in de omgeving is. De tweede deelfactor is de leeftijdsopbouw. Hierbij wordt gekeken naar de verdeling van de leeftijdsopbouw waarbij vergrijzing en vergroening relevant zijn (Kotler & Armstrong). Het is voor de vitale vereniging van belang dat er voldoende (potentiële) leden aanwezig zijn in de regio. Volgens cijfers van het CBS (2013) zal de vergrijzing in de periode 2013 tot 2040 enorm toenemen. Sportverenigingen hebben traditioneel meer jeugdleden dan senioren (Het huis van sport, 2013). Geconcludeerd kan worden dat deze vergrijzing een krimp in het aantal leden van de sportverenigingen kan veroorzaken. Het deelfactor inkomen is onderverdeeld in het gemiddelde inkomen en het besteedbare inkomen (Kok, 2010). Dit gaat om het beroepsniveau van de inwoners en het bijbehorende inkomensniveau (Kotler & Armstrong, 2007). Deze factor is van belang in verband met het te betalen lidmaatschapsgeld en overige kosten om de sport uit te kunnen oefenen.

Hierdoor komt de uiteenrafeling van het begrip demografie uit op de volgende punten: de populatie, de leeftijdsopbouw en het inkomen. Bij deze punten zijn criteria geformuleerd waar de vitale vereniging aan moet voldoen.

Tabel 9: Deelfactoren behorend bij omgevingsfactor demografie en de bijbehorende criteria gericht op de gewenste situatie voor de vitale sportvereniging.

Omgevingsfactor: Demografie	Criteria
<i>Populatie</i>	De vereniging houdt zich bezig met de ontwikkeling van het aantal inwoners in de omgeving waarin de vereniging is gevestigd
<i>Leeftijdsopbouw</i>	- De vereniging heeft een duidelijk beeld van de huidige leeftijdsopbouw van de omgeving waarin de vereniging is gevestigd - De vereniging houdt zich bezig met de ontwikkeling van de leeftijdsopbouw in de omgeving van de vereniging en probeert hierop in te spelen op factoren als vergroening/vergrijzing
<i>Inkomen</i>	- De vereniging heeft een duidelijk beeld van het gemiddelde en besteedbare inkomen van de inwoners in de omgeving van de vereniging en houdt hier rekening mee - De vereniging houdt ontwikkelingen met betrekking tot het inkomen van de (potentiële) leden in de gaten en speelt hier, wanneer nodig, op in.

2.4.2 Sociaal-cultureel

Sportverenigingen bieden een plek waar mensen vanuit een gehele buurt of regio samenkomen en de betreffende sport kunnen uitoefenen. Er komen verschillende mensen bij elkaar met allemaal een andere achtergrond. Er zijn in de omgeving van de vereniging allerlei deelfactoren op sociaal-cultuur gebied die van invloed zijn op de sportvereniging.

Vanuit de DESTEP methode zijn er vijf indicatoren te benoemen die betrekking hebben op de omgevingsfactor sociaal-cultureel. Deze indicatoren zijn: waarden en normen, gemiddeld opleidingsniveau, religie, subculturen en chauvinistische gevoelens (Kok, 2010). In dit onderzoek zijn niet al deze indicatoren van belang. Zo zit er voor dit onderzoek geen meerwaarde in chauvinistische gevoelens. Daarnaast heeft het onderscheid van verschillende subculturen in de maatschappij ook geen toegevoegde waarde. Religie is binnen dit onderzoek naar de vitaliteit van de sportverenigingen ook buiten beeld gehouden. Dit heeft te maken met het feit dat religie binnen de Nederlandse samenleving een minder belangrijke rol speelt. Momenteel gaat geeft drie kwart van de bevolking (76,4 procent) aan zelden of nooit naar een religieuze dienst te gaan (Schmeets, 2013).

Hierdoor is in dit onderzoek gebruik gemaakt van twee deelfactoren met betrekking tot de sociaal-culturele omgeving van de sportverenigingen. De eerste is waarden en normen. Waarden en normen zijn opvattingen en gewoonten waarvan men binnen een bepaalde groepering vindt dat het goed is en waar men van verwacht dat iedereen zich er aan houdt (Vickers, 1973). Ook in de omgeving van een sportvereniging zijn deze relevant. De tweede deelfactor is het opleidingsniveau. Hierbij wordt gekeken naar het gemiddelde opleidingsniveau van de inwoners in de directe omgeving (Kotler & Armstrong, 2007). Het is voor een organisatie van belang om een goed beeld te hebben van het

opleidingsniveau van de omgeving (Team FME, 2013). In tabel 10 zijn de deelfactoren weergegeven met de bijbehorende criteria die behoren tot de gewenste situatie van de vitale vereniging.

Tabel 10: Deelfactoren behorend bij omgevingsfactor sociaal-cultureel en de bijbehorende criteria gericht op de gewenste situatie voor de vitale sport vereniging.

Omgevingsfactor: Sociaal-cultureel	Criteria
<i>Waarden en normen</i>	De vereniging is bekend met de maatschappelijke aanvaarde normen en waarden en hanteert deze binnen de vereniging
<i>Gemiddeld opleidingsniveau</i>	De vereniging heeft een duidelijke beeld van het opleidingsniveau van de inwoners in de omgeving en speelt hier op in.

2.4.3 Politiek- juridisch

Sportverenigingen hebben met meerdere politiek-juridische aspecten te maken. Een sportvereniging is een non-profit organisatie. Bij het besturen van een verenigingen is hulp en regelgeving vanuit overheidsinstanties op zowel gemeentelijk als landelijk niveau gewenst.

De DESTEP methode maakt bij de omgevingsfactor politiek-juridisch onderscheid in drie indicatoren. Dit zijn: huidige wetgeving, wijzigingen in de wetgeving en het wegvallen van subsidies (Kok, 2010). Drie factoren die met betrekking tot vitaliteit erg belangrijk zijn voor een vereniging. Hierbij wordt in dit onderzoek de factor huidige wetgeving onderverdeeld in gemeentelijke- en landelijke wetgeving. Met huidige wetgeving op landelijk niveau wordt gekeken naar de wetgeving die vanuit de landelijke overheid geldt voor sportverenigingen. Voorbeelden van wetten die vanuit landelijk beleid zijn de vrijstelling van BTW, hetgeen te maken heeft met het feit dat de vereniging geen winstoogmerk heeft. Daarnaast is het hebben van een ongevallen- aansprakelijkheidsverzekering, rechtsbijstandverzekering en eventuele evenementverzekering van belang. Ook moeten verenigingen met volledige rechtsbevoegdheid zich inschrijven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel. Huidige wetgeving op gemeentelijke niveau is gericht op factoren als vergunningen en subsidies. Iedere gemeente kan hierbij eigen regels opstellen voor welke activiteiten een vergunning nodig is (Ernst en Young & NOC-NSF, 2007). Het zelfde geldt voor de te besteden subsidies. Hiervoor dient de vereniging zich te melden bij de gemeente (gemeente Lingewaard, 2010). De deelfactor gericht op subsidies wordt behandeld onder de deelfactor huidige wetgeving gemeentelijk. Hierdoor komen de volgende indicatoren met betrekking tot het omgevingsaspect politiek-juridisch naar voren: huidige wetgeving landelijk, huidige wetgeving gemeentelijk en wijzigingen in wetgeving. In tabel 11 zijn de deelfactoren behorende bij de omgevingsfactor politiek-juridisch weergegeven. Hierbij zijn de criteria vermeld waaraan de vitale vereniging moet voldoen.

Tabel 11: Deelfactoren behorend bij omgevingsfactor politiek-juridisch en de bijbehorende criteria gericht op de gewenste situatie voor de vitale sportvereniging.

Omgevingsfactor: Politiek-Juridisch	Criteria
Huidige wetgeving landelijk	De vereniging is op de hoogte van de huidige landelijke wetgeving die van invloed is op de vereniging
Huidige wetgeving gemeentelijk	- De vereniging is op de hoogte van het vergunningsbeleid van de gemeente - De vereniging is op de hoogte van het subsidiebeleid van de gemeente
Wijziging in wetgeving	De vereniging houdt wetswijzigingen op zowel landelijke als gemeentelijke niveau continu in de gaten

2.4.4 Conclusie

Aan de hand van de deelvraag “welke omgevingsfactoren zijn er vanuit de theorie bekend?” kan geconcludeerd worden dat er drie omgevingsfactoren relevant zijn bij dit onderzoek naar de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard. Deze zijn: demografie, sociaal-cultureel en politiek-juridisch. Per deelfactor zijn verschillende criteria die bij het meetinstrument worden gebruikt om de volledigheid van de resultaten te waarborgen. Tabel 12 met de volledige lijst met criteria gericht op de omgevingsfactoren is terug te vinden in bijlage 3 in het bijlagenboek.

2.5 Conclusie

In de conclusie wordt aan de hand van het theoretisch kader antwoord gegeven op de theoretische hoofdvraag. De theoretische hoofdvraag van dit onderzoek is: *Wat is er vanuit de theorie bekend over de gewenste situatie met betrekking tot de invloed van verenigingsaspecten en omgevingsfactoren op de vitaliteit van een sportvereniging?*

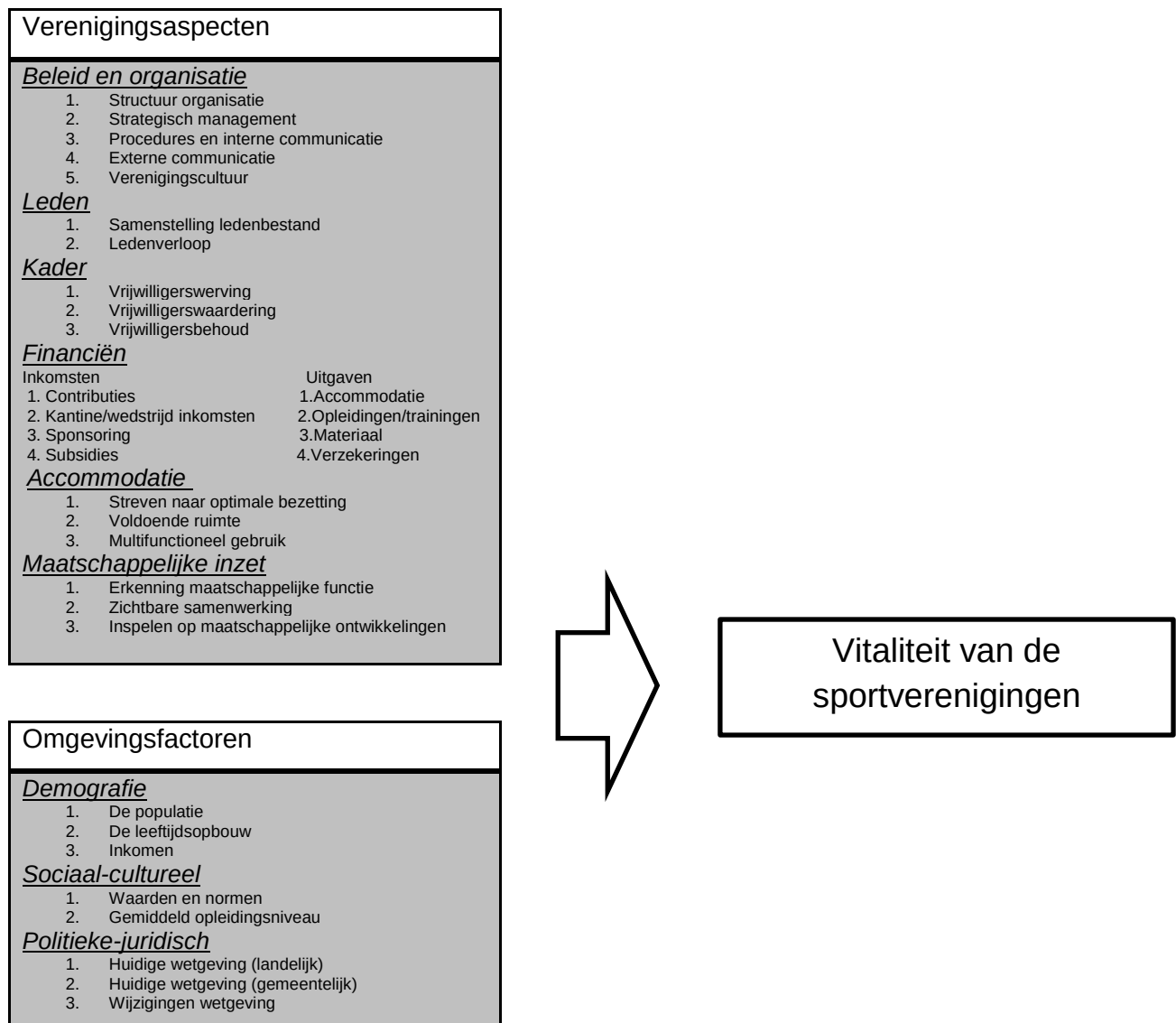
De uitkomsten van het theoretisch kader zijn weergegeven in het definitief conceptueel model (figuur 2). In het definitief conceptueel model is, door middel van een pijl, zichtbaar weergegeven dat het gaat om de invloed van verenigingsaspecten en omgevingsfactoren op de vitaliteit van de sportverenigingen. De onafhankelijke variabelen verenigingsaspecten en omgevingsfactoren zijn uiteengerafeld in verschillende onderdelen. De variabele verenigingsaspecten is vanuit de theorie onderverdeeld in beleid en organisatie, leden, kader, financiën, accommodatie en maatschappelijke inzet. Hoe beter een vereniging scoort met betrekking tot deze dimensies hoe beter die vitaliteit van de vereniging zal zijn.

De variabele omgevingsfactoren is uiteengerafeld in demografie, sociaal-cultureel en politiek-juridisch. De manier waarop de vereniging zich bezighoudt en inspeelt op deze deelfactoren heeft invloed op de vitaliteit van de sportverenigingen. Dit zijn externe invloeden die niet door de vereniging kunnen worden beïnvloed maar wel rekening mee moet worden gehouden. Het is dan ook van belang om te weten in hoeverre de vereniging een duidelijke beeld heeft van de externe factoren die van invloed zijn op de vitaliteit van de vereniging. Hoe dichter een vereniging zich bij de gewenste situatie bevindt des te vitaler. Hierdoor zijn de verenigingen beter in staat de continuïteit voor zowel de korte als de lange termijn te waarborgen en daarnaast door organisatorische en financiële gezondheid in staat te

zijn om een bijdrage te leveren aan de sportdoelstellingen en bredere maatschappelijke thema's in de omgeving.

Bij ieder deelaspect zijn één of meerdere criteria weergegeven die de gewenste situatie vormen waaraan de vitale sportvereniging moet voldoen. De aparte criterialijst van zowel de verenigingsaspecten (bijlage 2) als de omgevingsfactoren (bijlage 3) is terug te vinden in het bijlagenboek. De criteria voor de gewenste situatie en de bijbehorende vragen zijn voorgelegd aan het kernteam Lingewaard Sport!. Hierbij zijn er nog enkele vragen gericht op het aanbod van de vereniging bij de algemene vragen aan het eind van de vragenlijst toegevoegd .

Figuur 2: Het definitief conceptueel model

3. Methode

Dit hoofdstuk gaat in op de manier waarop het empirische onderzoek is opgezet en uitgevoerd. Bij de methode van onderzoek zijn verschillende keuzes gemaakt. Deze keuzes worden in dit hoofdstuk toegelicht. De eerste paragraaf geeft een beeld van de methode waarop het onderzoek is uitgevoerd. Vervolgens worden de populatie en de steekproef kenbaar gemaakt. Daarna volgt het meetinstrument en een omschrijving van de manier waarop het meetinstrument is opgesteld. In paragraaf 4 wordt de wijze van data verzameling toegelicht. Daarna wordt de methode van data analyse beschreven. Tot slot is de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek behandeld.

3.1 Methode van onderzoek

Het onderzoek betreft een kwantitatief onderzoek. Door middel van een verenigingsmonitor in de vorm van een enquête wordt een inventarisatie gemaakt van de huidige situatie met betrekking tot de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard. Om de verenigingen in de ontwikkeling tot vitale vereniging goed te kunnen ondersteunen moet een duidelijk beeld worden verkregen omtrent de kloof tussen de gewenste en huidige situatie. Omdat hier nu nog niets over bekend is, is het in dit stadium waardevoller om een breed beeld te krijgen van zo veel mogelijk (bij voorkeur alle) verenigingen in de gemeente Lingewaard. Hierbij past kwantitatief onderzoek veel beter, door op basis van de criteria (gewenste situatie) de huidige situatie in kaart te brengen. Gebruik van kwalitatief onderzoek is erg tijdrovend en minder relevant voor dit onderzoek.

Er zijn vier mogelijkheden om een enquête af te nemen. Deze mogelijkheden zijn: schriftelijke enquête, online enquête, telefonische enquête en persoonlijke enquête (Gratton et al., 2011). In dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een online enquête. Dit is in samenspraak met opdrachtgever Manon Huinink afgesproken. De reden voor deze keuze is het feit dat de kans op een hogere respons bij een online enquête groter is. Daarnaast is de belastbaarheid van de verenigingen in de gemeente Lingewaard in deze periode al erg groot waardoor een online vragenlijst, die eenvoudig in te vullen is, de beste optie is.

3.2 Populatie en steekproef

De populatie van dit onderzoek bestaat uit alle sportverenigingen in de gemeente Lingewaard. Het totaal aantal sportverenigingen bedraagt 70. In bijlage 4 in het bijlagenboek staat een tabel met daarin de sportverenigingen en de bijbehorende contactpersonen weergegeven. Hierbij is geen onderscheid gemaakt en gaat het over zowel de binnensport als de buitensport verenigingen binnen de gemeente. Er wordt in dit onderzoek uitgegaan van een betrouwbaarheidspercentage van 95% en een foutmarge van 5%, wat ertoe leidt dat de onderzoeksgroep uit 60 verenigingen zou moeten bestaan. Dit is de steekproef die uit de populatie voort komt. Alle verenigingen in de gemeente Lingewaard zijn benaderd voor deelname aan dit onderzoek. Per vereniging dient de vragenlijst ingevuld te worden

door één bestuurslid. Dit heeft te maken met het feit dat er naar specifieke verenigingsinformatie wordt gevraagd waarvan een gewoon lid vaak onvoldoende op de hoogte is.

3.3 Meetinstrument

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van een digitale vragenlijst. In bijlage 5 in het bijlagenboek is de schriftelijke versie van de vragenlijst weergegeven. De vragenlijst is opgesteld aan de hand van het theoretisch kader dat in hoofdstuk 2 is weergegeven. In de vragenlijst wordt ingegaan op de twee onafhankelijke variabelen namelijk de verenigingsaspecten en de omgevingsfactoren. Deze zijn aan de hand van de literatuur uiteengezet in verschillende deelaspecten en deelfactoren. Bij deze uiteenrafeling zijn per deelaspect en deelfactor verschillende criteria opgesteld waaraan de vitale vereniging moet voldoen. Deze criteria vormen de basis van de vragen in de vragenlijst. De volgorde van de vragenlijst is gelijk aan die van het theoretisch kader en de daarbij behorende criterialijst. De criterialijsten zijn weergegeven in bijlagen 2 en 3 in het bijlagenboek. Het verenigingsaspect accommodatie is niet opgenomen in het meetinstrument voor de gemeente Lingewaard. Omdat de buurtsportcoaches van de gemeente Lingewaard al een eerder onderzoek uitgevoerd hebben waardoor de benodigde informatie over dit onderwerp al beschikbaar is. De vragenlijst wordt afgesloten met algemene vragen. Hiervoor is gekozen omdat de verenigingen zo eerst de vragen krijgen die specifiek gericht zijn op de vitaliteit en vervolgens de algemene vragen er achteraan waardoor ze vanaf het begin direct met de essentie van het onderzoek bezig zijn.

In de vragenlijst wordt gebruik gemaakt van verschillende vraagstellingen. Dit heeft te maken met het feit dat sommige vragen op een bepaalde wijze moeten worden gesteld om de gewenste informatie te verkrijgen. Er is gebruik gemaakt van de antwoord mogelijkheden oneens, noch oneens/noch eens en eens. Bij enkele vragen is hier de optie niet van toepassing aan toegevoegd. Hiervoor is alleen gekozen wanneer dit relevant was voor de betreffende vraag. Verder zijn ook in enkele gevallen de opties helemaal mee oneens en helemaal mee eens toegevoegd omdat dit voor deze vragen een beter beeld op de situatie geeft. Ook zijn er vragen met de antwoordmogelijkheden ja, nee en weet ik niet. Deze vragen bevragen de aanwezigheid van een bepaald aspect binnen de vereniging. Daarnaast is er een aantal open vragen toegevoegd gericht op aantallen en percentages. Tot slot zijn er vragen met daarbij specifieke antwoordmogelijkheden. De vragen in de vragenlijst zijn deels afkomstig uit eerder afgenomen verenigingsmonitoren. De vragenlijst van 2010 en 2012 van het Mulier Instituut zijn hiervoor gebruikt. Daarnaast zijn er enkele vragen uit de IK Sport audit afkomstig. De overige vragen zijn zelf opgesteld. Na aanleiding van het vooronderzoek bij het kernteam Lingewaard Sport! zijn er ook nog enkele vragen toegevoegd.

3.4 Onderzoeksprocedure

3.4.1 Vooronderzoek

Op maandagavond 23 februari was de onderzoeker aanwezig bij een bijeenkomst van het kernteam Lingewaard Sport!. Deze bijeenkomst is gebruikt voor de kennismaking met de leden van het kernteam en daarnaast is een uitleg gegeven met betrekking tot dit onderzoek. Op 14 april hebben de leden van het kernteam en de ambtenaar sport de vragenlijst ontvangen met het verzoek de vragenlijst door te nemen en vóór 21 april met eventuele op- of aanmerkingen terug te sturen. Aan de hand van deze controle is de mening vanuit het kernteam Lingewaard Sport! en de ambtenaar sport duidelijk geworden en zijn extra vragen toegevoegd.

3.4.2 Empirisch onderzoek

Op maandagavond 23 maart 2015 was de onderzoeker aanwezig bij een bijeenkomst van alle sportverenigingen uit de gemeente Lingewaard. Tijdens deze bijeenkomst is toegelicht wat het onderzoek inhoudt, wat de belangen van de verenigingen zijn bij deelname en in welke periode de responsperiode loopt. Het doel hiervan was om op een persoonlijke manier deze verenigingen te informeren omtrent dit onderzoek naar de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard en de uiteindelijke respons te verhogen.

De enquête is allereerst schriftelijk opgesteld. Vervolgens is de vragenlijst door zowel de tutor vanuit de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, de opdrachtgever van Stichting Welzijn Lingewaard en het kernteam Lingewaard Sport! gecontroleerd. Aan de hand van deze controles is de definitieve versie opgesteld. Vervolgens is de enquête op 21 april online gezet. Van iedere vereniging diende één persoon als respondent. Hierbij gaat het om een persoon die actief is in het bestuur/organisatie van de vereniging. Dit heeft te maken met het feit dat gewone leden niet alle bestuurlijke vraagstellingen kunnen beantwoorden. Deze informatie is samen met de link van de vragenlijst via e-mail naar de verenigingen verzonden. Zowel tijdens de bijeenkomst als via de informatiemail zijn de respondenten geïnformeerd over het feit dat deelname aan de enquête volledig vrijwillig is en dat de gegevens vertrouwelijk worden gebruikt. Vervolgens is (nogmaals) duidelijk gemaakt wat de meerwaarde van het onderzoek voor de verenigingen, de buurtsportcoaches en de gemeente Lingewaard is.

De responsperiode liep vanaf 21 april tot en met 12 mei 2015. Hierbij is op 28 april een herinneringsmail gestuurd naar alle 70 verenigingen in de gemeente Lingewaard. De keuze voor een eenmalige herinneringsmail is in overleg met de Stichting Welzijn Lingewaard genomen. Dit heeft te maken met het feit dat de verenigingen al veel te maken krijgen met vragenlijsten. De volledige vragenlijst (bijlage 5), bijbehorende informatiemail (bijlage 6) en de herinneringsmail (bijlage 7) zijn in het bijlagenboek toegevoegd.

3.5 Methode van data analyse

Om de juiste conclusies te kunnen trekken is allereerst de verzamelde data geanalyseerd. Tijdens de analyse van de gegevens is gebruik gemaakt van het computerprogramma SPSS (Statistical Package for the Social Science). De verzamelde gegevens zijn in SPSS ingevoerd. Aan de hand van de verschillende dimensies waarin de onafhankelijke variabelen zijn uiteengegemaakt worden subschalen gemaakt. Per schaal is gekeken naar het gemiddelde, de standaarddeviatie en de betrouwbaarheid van de gegevens.

De beschrijvende statistiek met betrekking tot dit onderzoek geeft aan in hoeverre de feitelijke situatie afwijkt van de gewenste situatie. Dit wordt aan de hand van aantallen en percentages in tabellen weergegeven. Hierbij worden de meest opvallende resultaten verder toegelicht in de tekst. Naast de beschrijvende statistiek is er ook verklarende statistiek opgesteld met betrekking tot de onafhankelijke variabele verenigingsaspecten. Dit is niet gedaan met de omgevingsfactoren om het feit dat het onderdeel omgevingsfactoren erg klein is waardoor het niet relevant is om de verklarende statistiek hiervan weer te geven. Bij de verklarende statistiek is voor een aantal verenigingsaspecten gebruik gemaakt van schalen in SPSS. Wat er per verenigingsaspect gebruikt is voor de verklarende statistiek is weergegeven in bijlage 8 in het bijlagenboek. Om tot de juiste statistische toets(en) te komen voor de verklarende statistiek van dit onderzoek is er een aantal stappen doorlopen. Allereerst is er gekeken of de verklarende statistiek gericht is op categorieën, verschillen of samenhang/correlatie. In dit onderzoek is gekeken naar de verschillen in resultaten tussen binnen- en buitensport verenigingen en daarnaast verschillen in resultaten tussen kleine, middelgrote en grote verenigingen. Bij het verschil tussen binnen- en buitensport verenigingen is er sprake van verschillen tussen twee groepen en het is normaal verdeeld. Hierdoor is er gebruik gemaakt van de Onafhankelijke T-toets. Bij de verschillen tussen de kleine, middelgrote en grote verenigingen is er sprake van verschillen tussen meer dan twee groepen en is het ook normaal verdeeld. Hierbij is gebruik gemaakt van de Anova test. De parametrische varianten van de verschil-toetsen zijn gebruikt omdat de schalen normaal verdeeld zijn (Kurtosis en Skewness tussen de -3 en 3).

3.6 Validiteit en betrouwbaarheid

3.6.1 Validiteit

De validiteit van een onderzoek geeft aan of de methode van onderzoek ook daadwerkelijk meet wat er gemeten moet worden (Gratton et al., 2011). Bij validiteit wordt onderscheid gemaakt tussen interne en externe validiteit. Interne validiteit heeft te maken met het feit of men meet wat men wil meten en externe validiteit is gericht op de generaliseerbaarheid van het onderzoek (Pelsmacker & Kenhove, 2007). Om de validiteit in dit onderzoek zo hoog mogelijk te houden zijn er enkele controles uitgevoerd. Dit is gedaan door een tutor vanuit de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Ook is het meetinstrument gecontroleerd door twee medewerkers van Stichting Welzijn Lingewaard en het kernteam Lingewaard Sport!. Daarnaast is de het onderzoek gestructureerd opgebouwd. Eerst is er de benodigde informatie verzameld uit de literatuur (theoretisch kader). Hieruit zijn de belangrijke

aspecten en factoren afgeleid (definitief conceptueel model) met de bijbehorende criteria voor de gewenste situatie. Aan de hand van deze criteria is de vragenlijst opgesteld. Deze structuur zorgt ervoor dat alle criteria en hiermee alle verenigingsaspecten en omgevingsfactoren worden gedekt in de vragenlijst. Er is voor een deel gebruik gemaakt van vraagstellingen uit het meetinstrument die in de bestaande verenigingsmonitoren gebruikt zijn (Mulier Instituut, 2013). Omdat de verenigingsmonitor vanuit het Mulier Instituut de nodige overeenkomsten heeft met dit onderzoek en het een erkend onderzoeksinstituut is wordt dit als betrouwbaar geacht. De twee onafhankelijke variabele die invloed hebben op de vitaliteit van de sportverenigingen zijn aan de hand van grondig literatuuronderzoek uiteengegafd in verschillende deelaspecten en deelfactoren. Deze zijn onderverdeeld in meerdere criteria die ervoor zorgen dat de deelaspecten en deelfactoren voldoende zijn gedekt in het onderzoek. Het meetinstrument wordt gekenmerkt door gesloten vragen. Deze vragen zijn zo gedetailleerd mogelijk opgesteld zodat het duidelijk is voor de respondent wat er bedoeld wordt met de vraagstelling. Het ontbreken van het verenigingsaspect accommodatie heeft geen consequenties voor dit onderzoek. De resultaten op dit onderdeel zijn al bekend bij de buurtsportcoaches waardoor het al duidelijk is hoe de verenigingen op dit onderdeel scoren.

De externe validiteit is gericht op de generaliseerbaarheid van het onderzoek. Dit houdt in dat met het resultaat uit het onderzoek een uitspraak gedaan kan worden over de gehele populatie. De resultaten uit dit onderzoek kunnen echter geen beeld geven over de vitaliteit van alle verenigingen in Nederland omdat de gemeente Lingewaard niet representatief is voor heel Nederland. Het geeft wel een goed beeld van de vitaliteit van alle verenigingen in de gemeente Lingewaard. Om de externe validiteit zo hoog mogelijk te maken zijn er een aantal maatregelen getroffen. Zo is de onderzoeker op verschillende bijeenkomsten met zowel het kernteam Lingewaard Sport! als van de verenigingen geweest. Hierbij heeft de onderzoeker een duidelijke toelichting gegeven over het onderzoek en daarbij alle voordelen voor de verschillende partijen benoemd. Verder heeft de onderzoeker de aanwezige verenigingen de kans gegeven om vragen te stellen en commentaar te geven op de onderzoeksopzet. Hierdoor is een groter draagvlak gecreëerd met als doel de respons te optimaliseren. De vragenlijst is door het kernteam Lingewaard Sport! gecontroleerd. De verenigingen en andere betrokkenen die in dit kernteam zitten hebben hiermee de kans gekregen om eventuele aspecten die al in een eerder onderzoek aan bod zijn gekomen te benoemen. Zodat hier rekening mee gehouden kon worden en er geen punten in het onderzoek naar voren komen die in een eerdere enquête al bevraagd zijn. Hierdoor hebben de verenigingen zo min mogelijk 'dubbel' werk hoeven verrichten. Er is eenmalig een herinneringsmail gestuurd met als doel de verenigingen die het eerste bericht over het hoofd gezien hebben de kans te geven alsnog mee te werken met het onderzoek.

3.6.2 Betrouwbaarheid

De betrouwbaarheid van een onderzoek refereert naar de consistentie/rechthoofdigheid van de behaalde resultaten (Gratton et al., 2011). Er is een aantal maatregelen genomen om de betrouwbaarheid van dit onderzoek te optimaliseren. Allereerst is de onderzoeker onafhankelijk. Het gaat hier om een extern persoon die van Manon Huinink, werkzaam bij de Stichting Welzijn Lingewaard, de opdracht

voor het uitvoeren van het onderzoek heeft aangenomen. Daarnaast is het onderzoeksproces volledig, onderbouwd en gedetailleerd weergegeven. Ten slotte is het onderzoek opgesteld op een unieke wijze maar zijn er wel gelijkenissen met de werkwijze van de verenigingsmonitor vanuit het Mulier Instituut. Deze verenigingsmonitor is al in veel steden en gemeentes afgenomen met een hoge betrouwbaarheid.

Om een betrouwbaarheidspercentage van 95% te krijgen moet de vragenlijst door 60 verenigingen ingevuld zijn (foutmarge van 5%). Uiteindelijk is de vragenlijst ingevuld door 27 verenigingen. Hierbij komt de foutmarge uit op 14.89%. Met een betrouwbaarheidspercentage van 85.11% is niet de gewenste betrouwbaarheid bereikt. De uitspraken over de huidige situatie met betrekking tot de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard zijn hierdoor minder betrouwbaar. Echter bieden de resultaten nog steeds genoeg mogelijkheden om effectieve en efficiënte verenigingsondersteuningsactiviteiten op te zetten.

4.Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het empirische onderzoek beschreven. Waar het theoretisch kader (hoofdstuk 2) een beeld schetste van de gewenste situatie geeft dit hoofdstuk aan de hand van de resultaten van het empirische onderzoek de huidige situatie weer van de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard. Dit hoofdstuk is verdeeld in de resultaten gericht op de invloed van de verenigingsaspecten op de vitaliteit van de sportverenigingen en daarnaast de invloed van de omgevingsfactoren op de vitaliteit van de sportverenigingen.

De empirische hoofdvraag staat centraal in dit hoofdstuk. De empirische hoofdvraag is: *Wat is de feitelijke situatie bij sportverenigingen met betrekking tot de invloed verenigingsaspecten en omgevingsfactoren op de vitaliteit van de sportvereniging?*

4.1 Resultaten verenigingsaspecten

In deze paragraaf volgen de resultaten uit het empirische onderzoek gericht op de onafhankelijke variabele verenigingsaspecten. Deze paragraaf geeft een antwoord op de deelvraag: *Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot de invloed van verenigingsaspecten op de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard?*

In deze paragraaf worden de exacte percentages weergegeven per vraag. Hierbij worden de meest opvallende resultaten extra toegelicht. Daarnaast is er per verenigingsaspect gekeken in hoeverre er verschil is aan te tonen tussen binnensport en buitensport verenigingen en daarnaast tussen kleine, middelgrote en grote verenigingen.

4.1.1 Beleid en organisatie

In tabel 13 staan de resultaten met betrekking tot het verenigingsaspect beleid en organisatie weergegeven. Wanneer deze resultaten worden beken zijn er een aantal opvallende zaken te benoemen. Allereerst geeft maar 41.7% van de verenigingen aan een beleidsplan voor de lange termijn te hebben. Daarnaast is slechts bij 37.5% van de verenigingen de beleidsdocumenten openbaar voor de leden. Ook het externe communicatiebeleid van de verenigingen scoort niet goed. Zo geeft 38.5% van de verenigingen aan dat er een communicatiebeleid voor potentiële leden aanwezig is en maar 26.9% van de verenigingen heeft een communicatiebeleid gericht op andere externe partijen zoals andere verenigingen en bedrijven.

Tabel 13: Resultaten met betrekking tot het verenigingsaspect beleid en organisatie.

	Oneens		Noch oneens/ Noch eens		Eens	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Aanwezigheid duidelijke organisatiestructuur	1	3.7	0	0.0	26	96.3
Aanwezigheid duidelijke missie en visie(lange termijn)	3	11.5	6	23.1	17	65.4
Aanwezigheid beleidsplan lange termijn	8	33.3	6	25.0	10	41.7
Aanwezigheid beleidsplan korte termijn	6	24.0	5	20.0	14	56.0
Beleidsdocumenten zijn openbaar	8	33.3	7	29.2	9	37.5
Aanwezigheid van duidelijke procedures	2	7.7	8	30.8	16	61.5
Communicatie verloopt goed(binnen de vereniging)	1	3.7	11	40.7	15	55.6
Het bestuur peilt(ieder jaar) wat er leeft onder leden	3	11.5	8	30.8	15	57.7
Aanwezigheid communicatiebeleid voor potentiële leden	7	26.9	9	34.6	10	38.5
Aanwezigheid communicatiebeleid voor externe partijen	8	30.8	11	42.3	7	26.9
De vereniging heeft een duidelijke/bijgehouden website	0	0.0	6	23.1	20	76.9
Aanwezigheid van duidelijke verenigingscultuur	0	0.0	8	30.8	18	69.2
Binnen de vereniging hangt een goede sfeer	1	3.7	1	3.7	25	92.6

Er is niet alleen naar de exacte percentages gekeken maar ook naar de verschillen in resultaten tussen de binnen- en buitensport verenigingen en kleine, middelgrote en grote verenigingen. De bijbehorende tabellen 14 en 15 zijn weergegeven in bijlage 8 van het bijlagenboek. Echter is op het verenigingsaspect beleid en organisatie geen significant verschil waargenomen.

4.1.2 Leden

Tabel 16 en 17 geven een beeld van de resultaten gericht op het verenigingsaspect leden weergegeven. Uit tabel 16 kan afgelezen worden dat slechts 44.4% van de verenigingen een beleid gericht op ledenwerving/behoud heeft. Daarnaast meet 37% van de verenigingen de tevredenheid van de leden en slecht 7.4% van de verenigingen meet de tevreden van de overige betrokkenen bij de vereniging.

Tabel 16: Resultaten met betrekking tot het verenigingsaspect leden.

	Ja		Nee		Weet ik niet	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Er wordt nagegaan wat de reden van afmelden is	20	74.1	6	22.2	1	3.7
Aanwezigheid beleid ledenwerving/behoud	12	44.4	14	51.9	1	3.7
De vereniging meet periodiek de tevredenheid van leden	10	37.0	15	55.6	2	7.4
De vereniging meet periodiek de tevredenheid van betrokken niet-leden	2	7.4	23	85.2	2	7.4

Uit tabel 17 is af te lezen dat gemiddeld gezien de verdeling van het leden bestand redelijk gelijk is. Voor de categorieën van jeugdleden t/m 12 jaar tot en met de oudere volwassenen van 46 tot 64 jaar geldt dat het gemiddelde percentage tussen de 20% en 30% ligt. Alleen de leeftijdscategorie 65 jaar en ouder kent een lager gemiddelde van 9.63%.

Tabel 17: Resultaten met betrekking tot het verenigingsaspect leden.

	Aantal	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Std. Deviatie
Jeugdleden t/m 12 jaar	27	0	100	27,89	26,340
Jongeren 13 tot 23 jaar	27	0	50	21,70	14,822
Jong volwassenen 24 tot 45 jaar	27	0	70	21,67	15,033
Oudere volwassenen 46 tot 64 jaar	27	0	95	22,63	20,328
65 jaar en ouder	27	0	95	9,63	18,500

Wanneer er wordt gekeken naar de verdeling tussen man en vrouw kan geconcludeerd worden dat het percentage mannen in de verenigingen in de gemeente Lingewaard hoger (gemiddeld 56.85 man tegenover gemiddeld 39.78% vrouw) ligt dan het percentage vrouwen (tabel 18).

Tabel 18: Resultaten met betrekking tot het verenigingsaspect leden.

	Aantal	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Std. Deviatie
Percentage man	27	2	100	56,85	30,189
Percentage vrouw	27	0	98	39,78	29,242

Met betrekking tot het verenigingsaspect leden zijn er geen significante verschillen waargenomen tussen binnen- en buitensport verenigingen die waardevol zijn om te benoemen. In tabel 19 in het bijlagenboek (bijlage 8) zijn de verklarende statistische gegevens weergegeven.

Uit tabel 20 in het bijlagenboek (bijlage 8) is af te lezen dat er met een significantiewaarde van 0.030 en dus een betrouwbaarheid van 95% kan worden geconcludeerd dat een ruime meerderheid van 39.29% van de oudere volwassenen tussen de 46 jaar en 64 jaar actief is binnen een kleine vereniging binnen de gemeente Lingewaard. In de overige leeftijdsgroepen zijn er geen significante verschillen tussen kleine, middelgrote en grote verenigingen.

4.1.3 Kader

Tabel 21 en 22 geven een weergave van de resultaten gericht op het verenigingsaspect kader. Het meest opvallende resultaat gericht op het kader is het feit dat maar 20.8% van de verenigingen aangeeft een vrijwilligerswervingsbeleid (op papier) te hebben. Daarnaast geeft slechts 12% van de verenigingen aan dat het inzetten van meer betaalde krachten goed zou zijn voor de ontwikkeling van de vereniging.

Tabel 21: Resultaten gericht op het verenigingsaspect kader.

	Oneens		Noch oneens/ Noch eens		Eens	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Aanwezigheid beleid vrijwilligerswerving (op papier)	9	37.5	10	41.7	5	20.8
Aanwezigheid verantwoordelijke voor vrijwilligers (persoon of commissie)	7	29.2	3	12.5	14	58.3
De vereniging doet voldoende aan vrijwilligerswaardering	1	4.0	5	20.0	19	76.0
Vrijwilligers doen het werk met plezier	0	0.0	0	0.0	25	100.0
Er is een goede werksfeer	1	3.8	1	3.8	24	92.3
Meer betaalde krachten inzetten zou goed zijn voor de vereniging	12	48.0	10	40.0	3	12.0
Het is een vereniging van vrijwilligers en dat moet zo blijven	1	4.5	9	40.9	12	54.5

Op de vraag op de vereniging voldoende vrijwilligers heeft gaf 63.0% van de verenigingen aan dat er genoeg vrijwilligers zijn maar dat de vereniging toch ook wel op zoek is naar nog meer vrijwilligers (tabel 22). Opvallend is dat een bijna een kwart (22.2%) van de verenigingen aangeeft dat er voldoende vrijwilligers beschikbaar zijn en dat er ook niet wordt gezocht naar nieuwe vrijwilligers.

Tabel 22: Resultaten gericht op het verenigingsaspect kader.

	Aantal	%
Ja, we zijn niet op zoek naar vrijwilligers	6	22,2
Ja, maar we zijn ook nog op zoek naar vrijwilligers	17	63,0
Nee, we zijn dringend op zoek naar vrijwilligers	4	14,8

Tabel 23 en 24 in het bijlagenboek (bijlage 8) geven de verklarende statistiek weer gericht op de verschillen in vitaliteit ten aanzien van het verenigingsaspect kader bij binnen- en buitensport verenigingen en kleine, middelgrote en grote verenigingen. Echter zijn er geen significante verschillen tussen zowel binnen- en buitensport als kleine, middelgrote en grote verenigingen te benoemen.

4.1.4 Financiën

In de tabel 25 en 26 zijn de resultaten weergegeven gericht op het verenigingsaspect financiën. Zoals is af te lezen in tabel 25 geldt dat voor de meeste verenigingen de inkomsten gelijk zijn gebleven of een lichte stijging hebben. Alleen gericht op de subsidie inkomsten geeft 38.5% van de verenigingen aan dat er sprake is van een afname en 7.7% geeft aan dat er een sterke afname is van de subsidie inkomsten.

Tabel 25: Resultaten gericht op verenigingsaspect financiën. Gegevens gericht op afgelopen seizoen.

	Sterk afgenomen		Afgenomen		Gelijk gebleven		Gestegen		Sterk gestegen		Weet ik niet	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Contributie inkomsten	0	0.0	1	3.7	16	59.3	8	29.6	0	0.0	2	7.4
Kantine inkomsten	0	0.0	0	0.0	14	51.9	2	7.4	1	3.7	10	37.0
Sponsor inkomsten	0	0.0	5	19.2	12	46.2	6	23.1	0	0.0	3	11.5
Subsidie inkomsten	2	7.7	10	38.5	10	38.5	2	7.7	0	0.0	2	7.7

Uit tabel 26 valt af te lezen dat het merendeel van de verenigingen (22.2% helemaal niet en 22.2% grotendeels niet) aangeeft dat de vereniging niet eenvoudig nieuwe financiële middelen vindt. Daarnaast is er bij de meeste verenigingen wel ruimte voor onverwachte uitgaven (37.0% grotendeels wel en 14.8% helemaal wel).

Tabel 26: Resultaten met betrekking tot het verenigingsaspect financiën.

	Helemaal niet		Grotendeels niet		Enigszins		Grotendeels wel		Helemaal wel		Weet ik niet	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
<i>De vereniging....</i>												
denkt bij het financiële beleid een aantal jaren vooruit	1	3.7	0	0.0	6	22.2	13	48.1	7	25.9	0	0.0
ruimte voor onverwachte uitgaven	0	0.0	7	25.9	5	18.5	10	37.0	4	14.8	1	3.7
jaarlijks sluitende begroting	0	0.0	1	3.7	5	18.5	14	51.9	7	25.9	0	0.0
steeds meer problemen met innen van contributies	5	18.5	10	37.0	8	29.6	2	7.4	0	0.0	2	7.4
eenvoudig nieuwe financiële middelen	6	22.2	6	22.2	10	37.0	1	3.7	0	0.0	4	14.8

In tabel 27 is te zien dat 48.1% van de verenigingen aangeven dat er voldoende wordt geïnvesteerd in het opleiden/trainen van kaderleden maar dat hier nog meer in geïnvesteerd zou moeten worden.

Tabel 27: Resultaten met betrekking tot het verenigingsaspect financiën.

	Aantal	%
Ja, de vereniging investeert voldoende in het opleiden/trainen van kaderleden	6	22,2
Ja, maar de vereniging zou hier nog meer in moeten investeren	13	48,1
Nee, de vereniging investeert niet in het opleiden/trainen van kaderleden	8	29,6

Uit het onderzoek blijkt dat zowel op de vraag of de vereniging investeert in goede materialen als de vraag of er een aansprakelijkheidsverzekering aanwezig is overwegend positief wordt geantwoord. Bij 88.9% van de verenigingen wordt aangegeven dat de club in goede materialen investeert en 85.2% van de verenigingen heeft een aansprakelijkheidsverzekering.

Er zijn geen significante verschillen gevonden tussen binnen- en buitensport verenigingen en kleine, middelgrote en grote verenigingen gericht op het verenigingsaspect financiën. In tabel 28 en 29 in het bijlagenboek (bijlage 8) is de volledige verklarende statistiek weergegeven.

4.1.5 Maatschappelijke inzet

In tabel 30 en 31 zijn de resultaten weergegeven met betrekking tot verenigingsaspect maatschappelijke inzet. Hieruit kan worden afgeleid dat de verenigingen nog niet veel samenwerken met maatschappelijke instanties. Alleen met basisscholen wordt relatief veel samengewerkt (44.4%). Echter wordt er helemaal niet met scholen voor speciaal onderwijs samengewerkt. Zowel voor speciaal basisonderwijs als speciaal voortgezet onderwijs geldt dat geen enkele vereniging hiermee samenwerkt (beide 0.0%).

Tabel 30: Resultaten met betrekking tot het verenigingsaspect maatschappelijk inzet.

	Niet aangekruist		Wel aangekruist	
	Aantal	%	Aantal	%
Basisschool	15	55.6	12	44.4
Scholen in het voortgezet onderwijs (vmbo, havo vwo etc.)	20	74.1	7	25.9
Scholen voor beroepsvoorbereidende educatie (ROC, MBO)	22	81.5	5	18.5
Topsport Talent scholen	27	100.0	0	0.0
Scholen voor speciaal basisonderwijs	27	100.0	0	0.0
Scholen voor speciaal voortgezet onderwijs	27	100.0	0	0.0
HBO/ Universiteit	27	100.0	0	0.0
Buitenschoolse opvang	25	92.6	2	7.4
Geen	20	74.1	7	25.9
Weet ik niet	24	88.9	3	11.1
Anders	22	81.5	5	18.5

Uit tabel 31 kan worden afgelezen dat 40.7% van de verenigingen vindt dat de vereniging de leden niet hoeft te stimuleren tot gezonde voeding. Daarnaast hoort ook het stimuleren om niet te roken niet bij de taken van een vereniging (18.5% oneens, 14.8% helemaal oneens).

Tabel 31: Resultaten met betrekking tot het verenigingsaspect maatschappelijke inzet.

	Helemaal oneens		Oneens		Noch oneens/ Noch eens		Eens		Helemaal eens	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Sportverenigingen zijn er alleen om de leden te laten sporten	5	18.5	13	48.1	6	22.2	3	11.1	0	0.0
Sportverenigingen hebben een maatschappelijke verantwoordelijkheid	2	7.4	0	0.0	9	33.3	9	33.3	7	25.9
Overgewicht tegengaan is niet een taak van een sportvereniging	1	4.0	7	28.0	13	52.0	3	12.0	1	4.0
Hoort leden te stimuleren tot voldoende beweging	1	3.7	4	14.8	10	37.0	9	33.3	3	11.1
Hoort leden te stimuleren tot gezonde voeding	2	7.4	11	40.7	10	37.0	4	14.8	0	0.0
Hoort leden te stimuleren om niet te roken	4	14.8	5	18.5	10	37.0	7	25.9	1	3.7

Er zijn voor het verenigingsaspect maatschappelijke inzet geen significante verschillen gevonden in vitaliteit tussen binnen- en buitensport verenigingen en daarnaast tussen kleine, middelgrote en grote verenigingen. In bijlage 8 van het bijlagenboek zijn tabel 32 en 33 weergegeven met de volledige verklarende statistiek.

4.2 Resultaten omgevingsfactoren

In deze paragraaf volgen de resultaten uit het empirische onderzoek gericht op de onafhankelijke variabele omgevingsfactoren. Deze paragraaf geeft antwoord op de deelvraag: *Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot de invloed van omgevingsfactoren op de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard?*

In tegenstelling tot de resultaten van de verenigingsaspecten worden in deze paragraaf echter alleen de beschrijvende statistiek gericht op de omgevingsfactoren weergegeven. Hierbij is niet gekeken naar de verschillen tussen binnen- en buitensport verenigingen en daarnaast kleine, middelgrote en grote verenigingen. Hiervoor is gekozen omdat de resultaten met betrekking tot de omgevingsfactoren te minimaal zijn om de verklarende statistiek met betrekking tot het verschil tussen binnen- en buitensport en kleine, middelgrote en grote verenigingen weer te geven.

4.2.1 Demografie

In tabel 34 en 35 volgt een weergave van de resultaten gericht op de omgevingsfactor demografie. Wat opvalt is dat weinig verenigingen een beeld hebben van de ontwikkelen van het inkomen van leden. 76.9% Geeft aan dit niet te weten. Daar tegenover staat dat 53.8% van de verenigingen aangeeft dat het inwonersaantal in de omgeving wel in de gaten wordt gehouden.

Tabel 34: Resultaten met betrekking tot omgevingsfactor demografie.

	Ja		Nee		Weet ik niet	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
De vereniging heeft een beeld van de ontwikkeling in inwonersaantal in de omgeving	14	53.8	6	22.2	6	22.2
De vereniging heeft een beeld van leeftijdsopbouw in de omgeving	10	38.5	9	34.6	7	26.9
De vereniging houdt ontwikkelingen gericht op inkomen van leden in de gaten	1	3.8	20	76.9	5	19.2

De volgende tabel 35 geeft een beeld van inkomensschaal van de omgeving van de vereniging. Hieruit blijkt dat de omgeving van de verenigingen alleen bestaan uit gemiddelde inkomensklasse 42.3% en hogere inkomensklasse 57.7%.

Tabel 35: Resultaten met betrekking tot omgevingsfactor demografie.

	Aantal	%
Lagere inkomensschaal (tot €19.000 netto per jaar)	0	0.0
Gemiddelde inkomensschaal (€20.000 tot €35.000 netto per jaar)	11	42,3
Hogere inkomensschaal (meer dan €35.000 netto per jaar)	15	57,7

4.2.2 Sociaal-cultureel

In tabel 36 volgt een weergave van de resultaten gericht op omgevingsfactor sociaal-cultuur. Uit de resultaten blijkt dat de helft van de verenigingen handhaving van normen en waarden structureel wordt gecontroleerd 50.0% en dat 30.8% van de verenigingen aangeven dat dit niet gebeurt.

Tabel 36: Resultaten met betrekking tot omgevingsfactor sociaal-cultureel.

	Ja		Nee		Weet ik niet	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
De vereniging hanteert de maatschappelijke normen en waarden	23	88.5	0	0.0	3	11.5
Handhaving van normen en waarden wordt structureel gecontroleerd	13	50.0	8	30.8	5	19.2

In tabel 37 is te zien dat de omgeving van bijna alle verenigingen of een middel opleidingsniveau (40.0%) of hoger opleidingsniveau (56.0%) bestaat. Slechts 4% van de vereniging gaf aan in een omgeving met lager opgeleiden gevestigd te zijn.

Tabel 37: Resultaten met betrekking tot omgevingsfactor sociaal-cultureel.

	Aantal	%
Lager opleidingsniveau	1	4,0
Middel opleidingsniveau	10	40,0
Hoger opleidingsniveau	14	56,0

4.2.3 Politiek-juridisch

Uit tabel 38 is af te lezen dat de verenigingen in de gemeente Lingewaard goed op de hoogte zijn van de huidige wetgeving. 88.5% Van de verenigingen geeft aan dat ze op de hoogte zijn van de landelijke wetgeving en 84.6% van de verenigingen geeft aan dat ze op de hoogte zijn van de gemeentelijke wetgeving.

Tabel 38: Resultaten met betrekking tot omgevingsfactor politiek-juridisch.

	Ja		Nee		Weet ik niet	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
De vereniging is op de hoogte van de huidige landelijke wetgeving	23	88.5	1	3.8	2	7.7
De vereniging is op de hoogte van de huidige gemeentelijke wetgeving	22	84.6	2	7.7	2	7.7

In de tabel 39 is te zien dat er een grote verdeeldheid is over de vraag of de vereniging afhankelijk is van subsidies. 33.3% Van de verenigingen geeft aan er noch oneens, noch mee eens te zijn. Verder zijn er bijna evenveel verenigingen er mee oneens als er mee eens.

Tabel 39: Resultaten met betrekking tot de vraag of de vereniging afhankelijk is van subsidies.

	Aantal	%
Helemaal mee oneens	4	16,7
Oneens	3	12,5
Noch oneens/ Noch eens	8	33,3
Eens	4	16,7
Helemaal mee eens	5	20,8
Total	24	100,0

5. Conclusie

In dit hoofdstuk worden naar aanleiding van de resultaten (weergegeven in hoofdstuk 4) conclusies getrokken. Ten eerste worden conclusies getrokken met betrekking tot de invloed van de onafhankelijke variabele, verenigingsaspecten en omgevingsfactoren op de afhankelijke variabele, de vitaliteit van de sportverenigingen. Vervolgens worden er conclusies getrokken gericht op de vitaliteit van de sportvereniging in de gemeente Lingewaard.

Voor zowel de onafhankelijke variabele verenigingsaspecten als omgevingsfactoren worden de verschillen tussen de gewenste en de feitelijke situatie gegeven. Dit hoofdstuk is uitgewerkt aan de hand van de analytische hoofdvraag. Deze hoofdvraag is:

Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de gewenste en de feitelijke situatie met betrekking tot de invloed van verenigingsaspecten en omgevingsfactoren op de vitaliteit van de sportvereniging?

5.1 Verenigingsaspecten

Dit onderzoek naar de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard onderscheidt vijf verenigingsaspecten waar de verenigingen goed op moeten scoren om vitaal te zijn. De resultaten uit het onderzoek bieden inzicht in de verschillen tussen de huidige en de gewenste situatie. Beleid en organisatie vormt de basis van de vereniging. Het is opvallend dat een groot deel van de verenigingen (37.5%) de beleidsdocumenten niet openbaar heeft. Ook als het gaat om het beleid gericht op externe communicatie met potentiële leden en externe partijen is de score niet goed. Geconcludeerd kan worden dat de communicatie van de verenigingen naar de interne en externe betrokkenen verbeterd kan en moet worden. Gericht op het verenigingsaspect leden is het opvallend dat minder dan de helft van de verenigingen een beleid ledenwerving/behoud heeft. Daarnaast wordt ook slecht de tevredenheid van de leden en betrokken niet-leden gemeten. Op het aspect kader scoren de verenigingen in de gemeente Lingewaard over het algemeen goed. Er zijn twee punten die hierbij opvallen. Weinig verenigingen hebben een beleid op papier met betrekking tot vrijwilligers. Dit terwijl de vereniging niet zonder het kader kan en deze groep mensen een belangrijke rol speelt. Verder geeft bijna een kwart aan dat er genoeg vrijwilligers zijn en de vereniging niet op zoek is naar nieuwe vrijwilligers. Dit is een goed teken aangezien het over het algemeen lastig is om voldoende vrijwilligers te hebben. Voor veel verenigingen is het zorgen voor een goede balans tussen de inkomsten en uitgaven een hele opgave. Uit de resultaten blijkt dat er weinig opvallende negatieve/positieve scores zijn met betrekking tot het verenigingsaspect financiën. De maatschappelijke inzet van de sportvereniging wordt steeds belangrijker. Er is een aantal factoren met betrekking tot dit verenigingsaspect waarop de verenigingen in de gemeente Lingewaard opvallend scoren. Er wordt namelijk niet veel met maatschappelijke instanties samengewerkt. Alleen de samenwerking met basisscholen is bij bijna de helft van de verenigingen zichtbaar. Daarnaast is het ook opvallend dat de score niet goed is op de vragen met betrekking tot stimuleren tot gezonde voeding en stoppen met

roken. Om de vitaliteit van de verenigingen te verbeteren is het noodzakelijk om de verschillen tussen de gewenste en de huidige situatie die in deze paragraaf zijn aangegeven te verminderen zodat de verenigingen vitaler worden.

5.2 Omgevingsfactoren

De omgevingsfactoren zoals die in dit onderzoek zijn beschreven en toegepast zijn in de eerdere vitaliteitsindexen van het Mulier instituut niet benoemd. Ook met betrekking tot de omgevingsfactoren geven de resultaten van dit onderzoek een beeld van het verschil tussen gewenste en huidige situatie. Omdat de omgeving van de vereniging een belangrijke factor vormt is het van belang dat de vereniging deze omgevingsfactoren ook in de gaten houdt. Op de omgevingsfactor demografie scoren de verenigingen voor een deel goed maar ook voor een deel niet goed. Een groot deel van de verenigingen geeft bijvoorbeeld aan niet naar het inkomen van de inwoners in de omgeving te kijken. Terwijl dit wel belangrijk kan zijn voor het bestedingspatroon van (potentiële) leden. Daarnaast wordt het inwonersaantal wel in de gaten gehouden door meer dan de helft van de verenigingen. Op de omgevingsfactor sociaal-cultureel zijn geen opmerkingen. De verenigingen scoren hierop voldoende. Zowel van de landelijke als de gemeentelijke wetgeving zijn bijna alle verenigingen goed op de hoogte. De score op de omgevingsfactor politiek-juridisch is dan ook goed. De verschillen in de gewenste en de huidige situatie met betrekking tot de omgevingsfactoren moeten worden verminderd om de vitaliteit van de verenigingen te verbeteren.

6. Discussie

In dit hoofdstuk wordt een kritische kijk op het onderzoek weergegeven. Dit wordt gedaan aan de hand van de theoretische relevantie en de praktische relevantie. Daarnaast wordt er gekeken naar de begrenzingen van het onderzoek. Tot slot worden er suggesties gegeven voor eventueel vervolgonderzoek naar de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard.

6.1 Theoretische relevantie

Dit onderzoek naar de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard heeft overeenkomsten en verschillen van de eerder afgenomen vitaliteitsindexen vanuit het Mulier instituut. De overeenkomsten bevestigen de huidige werkwijze van het meten van de vitaliteit. De verschillen geven nieuwe inzichten in het meten van de vitaliteit van sportverenigingen.

De verenigingsmonitor die is opgesteld vanuit het Mulier instituut kent veel gelijkenissen met de verenigingsmonitor die voor dit onderzoek is gemaakt. Met name de manier waarop de monitor is opgebouwd komt overeen. Hierbij zijn de vragen gegroepeerd per aspect en wordt in de vragenlijst afgewisseld tussen open vragen, gesloten vragen en tabellen met stellingen. De vragenlijst wordt afgesloten met algemene vragen zoals het geslacht en de functie van de respondent. Dit heeft te maken met het feit dat hierdoor de respondent vanaf het begin de indruk krijgt dat de vragenlijst een

toegevoegde waarde heeft met betrekking tot het onderwerp.

In de vitaliteitsindexen vanuit het Mulier Instituut wordt de vereniging aan de hand van een aantal aspecten getest. Deze aspecten kunnen per gemeente verschillen, dit heeft te maken met factoren waar in de betreffende gemeente de meeste (verwachte) belangen liggen. Het voornaamste verschil tussen de huidige vitaliteitsindexen en dit onderzoek is het specifiek onderzochte onderdeel omgevingsfactoren. Vanuit het Mulier Instituut wordt hier maar voor een klein deel of helemaal niet naar gekeken. Terwijl het voor de vitaliteit van invloed is of de vereniging de ontwikkelingen in de omgeving volgt zodat hier wanneer nodig op ingespeeld kan worden. Hierdoor is ervoor gekozen om deze factoren toe te voegen. Hierbij is gekeken naar de kennis die de vereniging heeft over de ontwikkelingen in de omgeving. Verder is het aspect maatschappelijke inzet in eerdere onderzoeken vaak als onderdeel van bijvoorbeeld het aspect beleid weergegeven. In de huidige ontwikkelingen in de maatschappij is de maatschappelijke inzet van de sportverenigingen steeds belangrijker. Daarom is dit onderwerp als specifiek verenigingsaspect opgenomen in dit onderzoek. De toevoeging van de omgevingsfactoren en de specificering van het onderdeel maatschappelijke inzet zorgen voor theoretische relevantie van dit onderzoek.

De resultaten van dit vitaliteitsonderzoek komen op veel onderwerpen overeen met resultaten uit eerdere vitaliteitsonderzoeken. In eerdere onderzoeken kwam verenigingsaspect maatschappelijke inzet vaak naar voren met een slechte score. Ook in dit onderzoek is dit het geval. Daarnaast komt in eerdere onderzoeken naar voren dat de financiën vaak goed op orde zijn. Dit bevestigt dit onderzoek ook, uit de resultaten gericht op verenigingsaspect financiën komen geen opvallende zaken naar voren. Hieruit kan geconcludeerd worden dat met betrekking tot de theoretische relevantie de resultaten van dit onderzoek met name de scores van eerdere vitaliteitsonderzoeken bevestigen.

6.2 Praktische relevantie

Dit onderzoek is praktisch relevant voor het Transferpunt Sport, het kernteam Lingewaard Sport!, de buursportcoaches van de Stichting Welzijn Lingewaard en de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard. Voor Transferpunt Sport biedt dit onderzoek een nieuw meetinstrument dat in de praktijk is toegepast waarmee de vitaliteit van sportverenigingen kan worden getoetst. Deze speciaal opgestelde verenigingsmonitor kan door Transferpunt Sport worden gebruikt om de vitaliteit van de sportverenigingen te meten in andere gemeentes. Hierdoor kan het Transferpunt Sport gerichte verenigingsondersteuningsactiviteiten opstellen en aanbieden.

Daarnaast bieden de resultaten van dit onderzoek voor het kernteam Lingewaard Sport! en de buurtsportcoaches van het SWL informatie over de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente. Dit onderzoek heeft zowel de gewenste situatie als de feitelijke situatie van de vitaliteit van de sportverenigingen in kaart gebracht. Aan de hand van deze gegevens en de aanbevelingen die hiermee zijn geformuleerd kunnen de buursportcoaches, zoals in de doelstelling van dit onderzoek staat vermeld, gerichte ondersteuning bieden op de verenigingsaspecten en/of omgevingsfactoren waar de meeste noodzaak voor is.

Voor de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard is het van belang dat ze goede en gerichte ondersteuning krijgen vanuit het kernteam Lingewaard Sport! en de buurtsportcoaches. Door middel van de resultaten van dit onderzoek kunnen de verenigingen worden geholpen bij de organisatieonderdelen waar dit het meest nodig is.

6.3 Begrenzings van het onderzoek

De eerste begrenzing van dit onderzoek naar de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard is de respons op de verenigingsmonitor. De verenigingsmonitor is verstuurd naar alle 70 verenigingen in de gemeente. Om het onderzoek representatief te laten zijn voor alle verenigingen in de gemeente (foutmarge van 5%) zou de respons uit 60 verenigingen moeten bestaan. Uiteindelijk hebben 27 verenigingen de vragenlijst volledig ingevuld. Selectieve non-respons is een mogelijke reden waarom het aantal ingevulde vragenlijsten lager is dan verwacht. Verenigingen die de organisatie minder goed op orde hebben zouden ervoor gekozen kunnen hebben om de vragenlijst niet in te vullen omdat op deze manier het slechte beleid zichtbaar gemaakt wordt. Dit kan als consequentie hebben dat de gemeten vitaliteit positiever is dan in werkelijkheid. Door middel van het geven van een presentatie over het onderzoek met daarin de belangen van het onderzoek duidelijk toegelicht, het anonimiseren van de vragenlijst, het eenmalig sturen van een herinneringsmail en het versturen van de vragenlijst via het mail account van een buurtsportcoach is geprobeerd om een zo hoog mogelijke respons te verkrijgen.

Daarnaast hebben de verenigingen te maken met veel aangeboden enquêtes. Ook dit kan een mogelijke reden zijn voor een mindere respons. De verenigingen krijgen namelijk erg veel enquêtes aangeboden, waardoor het mogelijk “enquête moeheid” optreedt.

Een tweede begrenzing van dit onderzoek is de korte tijdsperiode om het onderzoek uit te voeren. Hierdoor is er bewust gekozen om dit onderzoek te richten op een algemeen beeld van de huidige situatie van alle verenigingen gericht op de vitaliteit. Dit betekent dat er geen specifiek beeld per vereniging aanwezig is. Hierdoor is het niet mogelijk om per vereniging specifieke ondersteuning te bieden. Eventueel is dit een suggestie voor een vervolgonderzoek binnen de gemeente Lingewaard waarbij dit onderzoek als startpunt gebruikt kan worden.

Ondanks de begrenzingen biedt dit onderzoek voor de buurtsportcoaches van de Stichting Welzijn Lingewaard een goed algemeen beeld van de huidige situatie van de vitaliteit van de sportverenigingen. Daarnaast biedt dit onderzoek voor Transferpunt Sport een nieuw en structureel opgesteld meetinstrument om de vitaliteit van sportverenigingen te meten.

6.4 Suggesties voor vervolgonderzoek

Dit onderzoek naar de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lingewaard geeft een algemeen en breed beeld van de huidige situatie. Een eerste suggestie voor een vervolgonderzoek is om een gedetailleerder onderzoek naar de vitaliteit te doen. Op deze manier kan er specifiek

worden onderzocht per vereniging op welke gebieden ondersteuning nodig is en deze direct per vereniging worden gegeven. De resultaten uit dit onderzoek kunnen hiervoor als startpunt dienen. De verenigingsaspecten en omgevingsfactoren waar de grootste verschillen tussen gewenste en huidige situatie zijn waar te nemen kunnen per vereniging specifiek worden getest. Dit door middel van kwalitatief onderzoek per vereniging. Een kwalitatieve onderzoeksmethode als een interview zorgt voor persoonlijk contact tussen de onderzoeker en de vereniging. Hierdoor is het mogelijk om onduidelijkheden direct weg te nemen en dóór te vragen op onderwerpen die voor een bepaalde vereniging meer waarde hebben. Dit zal een gedetailleerder beeld geven van de huidige situatie.

Een andere suggestie voor een vervolgonderzoek is het opsplitsen van onderwerpen waarop getoetst wordt. In dit onderzoek is de vitaliteit van de verenigingen onderzocht aan de hand van vijf verenigingsaspecten en drie omgevingsfactoren. Door hier een aantal onderwerpen of zelfs maar één onderwerp uit te halen en hiervoor specifiekere en uitgebreidere vragen op te stellen is er meer informatie per onderwerp te verkrijgen. Een voorbeeld kan zijn de maatschappelijke inzet, een onderwerp dat voor de sportvereniging momenteel steeds belangrijker wordt. Door in een vervolgonderzoek specifiek in te gaan op dit onderwerp kan er gedetailleerd worden bekeken hoe de huidige situatie met betrekking hierop is.

7. Aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden aanbevelingen gedaan aan de opdrachtgever van dit onderzoek Manon Huinink, buurtsportcoach van de Stichting Welzijn Lingewaard die gebaseerd zijn op de doelstelling van dit onderzoek. De aanbevelingen zijn afgeleid uit de onderzoeksresultaten. Hierbij is ervoor gekozen om aanbevelingen te formuleren gericht op de grootste verschillen tussen de gewenste en de huidige situatie. De aanbevelingen die in dit hoofdstuk worden gegeven bieden een antwoord op de analytische deelvragen. Deze deelvragen zijn als volgt:

- *Hoe kan Stichting Welzijn Lingewaard de sportverenigingen het best ondersteunen om de kloof tussen de gewenste en feitelijke situatie te verkleinen?*
- *Welke rol kunnen de buurtsportcoaches bij de verenigingsondersteuning spelen?*

7.1 Verbeteren interne en externe communicatie.

Gericht op de communicatie met interne en externe partijen, onderdeel van het verenigingsaspect beleid en organisatie, zijn er verbeteringen mogelijk. Zoals uit de resultaten blijkt scoren de verenigingen niet goed op het communiceren van beleidsdocumenten naar de interne betrokkenen en het externe communicatiebeleid gericht op potentiële leden en externe partijen. Hierbij is het van belang dat de verenigingen de belangen inzien van goede communicatie zowel intern als extern.

7.1.1 Voorlichting

De buurtsportcoaches worden geadviseerd om de verenigingen aan de hand van een voorlichting tijdens een volgende bijeenkomst van Lingewaard Sport! te informeren over de belangen van goede communicatie. Bij deze bijeenkomst is een groot deel van de verenigingen aanwezig en zo eenvoudig bereikbaar. Het belang van een goede communicatie is mogelijk voor veel verenigingen niet bekend. Daarom is het raadzaam om dit duidelijk te maken door persoonlijk contact in plaats van informatie te verzenden via de mail. Om de verenigingen hier zelf over na te laten denken is het aan te bevelen om in het begin van de bijeenkomst de aanwezigen 10 minuten lang na te laten denken over de belangen van een goede communicatie zowel intern als extern. Waarna geëvalueerd moet worden waarom goede communicatie zo belangrijk is.

7.1.2 Workshop

Nadat de verenigingen zijn voorgelicht over de belangen van goede communicatie is het goed dat ze gaan nadenken over het communicatiebeleid binnen de eigen vereniging. Om dit te coördineren en hierbij te helpen wordt aanbevolen om een workshop te organiseren. De verenigingen kunnen zich hiervoor na de voorlichting aanmelden. Deze workshop kan het best binnen een maand na de voorlichting plaats vinden om te zorgen dat de informatie nog actueel is bij de verenigingen. Tijdens deze workshop gaan de verenigingen onder begeleiding van de buurtsportcoaches aan de slag met het ontwikkelen van een eigen communicatiebeleid zowel intern als extern. Vanuit het Transferpunt Sport kan hierbij worden geholpen door middel van studenten die helpen bij de begeleiding of aanbieden van een format die de verenigingen kunnen gebruiken voor het ontwerpen van het communicatiebeleid. De in paragraaf 7.1.1 benoemde voorlichting is essentieel om de verenigingen te overtuigen van het belang van een goed communicatiebeleid en ervoor te zorgen dat de workshop door zoveel mogelijk verenigingen wordt bijgewoond.

7.2 Opstellen van een duidelijk beleid voor ledenwerving/behoud.

Gericht op het behoud van huidige en de werving van nieuwe leden is het noodzakelijk dat er een goed beleid aanwezig is. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat lang niet alle verenigingen een duidelijk beleid voor ledenwerving/behoud hebben. Het is dan ook van belang dat de verenigingen dit krijgen.

7.2.1 Informatiemail

Aan de buurtsportcoaches wordt aanbevolen het belang van een beleid voor ledenwerving/behoud aan de verenigingen duidelijk te maken door middel van een nieuwsbrief via e-mail. Hiervoor is niet direct persoonlijke contact noodzakelijk aangezien verwacht kan worden dat het belang van een goede ledenwerving wel duidelijk is. Hierbij gaat het vooral om het ontwerpen van een goed en degelijk beleidsplan. Er zijn verenigingen waar dit al wel aanwezig is. In het begin van deze informatiemail moet vermeld worden dat de mail bestemd is voor de verenigingen die geen beleidsplan hebben voor ledenwerving/behoud en hulp willen bij de ontwikkeling hiervan.

7.2.2 Workshop

Nadat de verenigingen geïnformeerd zijn is het aan te bevelen een workshop te organiseren. Hierbij is het van belang niet langer dan twee maanden tussen de mail en de workshop te houden zodat dit onderwerp actueel blijft voor de verenigingen. De buurtsportcoaches kunnen deze workshop organiseren. Het Transferpunt Sport kan hierbij ondersteuning bieden in de vorm van studenten die de verenigingen begeleiden tijdens de workshop en daarnaast door middel van het aanleveren van een format van een plan gericht op ledenwerving/behoud.

7.3 Stimuleren tot gezonde leefstijl

Gericht op het verenigingsaspect maatschappelijke inzet is het van belang dat de verenigingen de leden ook stimuleert tot een gezonde leefstijl. Uit de resultaten blijkt dat de verenigingen de leden vaak wel stimuleren tot voldoende beweging maar dat gezonde voeding en het stoppen met/niet roken vaak niet wordt gedaan. Ook deze factoren zijn ook van belang bij het stimuleren tot een gezonde leefstijl.

7.3.1 Brainstorm

De buurtsportcoaches wordt aangeraden om een brainstorm te houden met betrekking tot activiteiten die georganiseerd kunnen worden gericht op het stimuleren tot een gezonde leefstijl. Hiervoor kunnen de bijeenkomsten van Lingewaard Sport! gebruikt worden om dit onderwerp onder de aandacht te brengen. Vervolgens kan tijdens deze bijeenkomsten de brainstorm plaatsvinden. Bij deze activiteiten kan gedacht worden aan het organiseren van evenementen binnen een vereniging waarbij de leden aan de gang gaan met dit onderwerp. Door een brainstorm hiervoor te organiseren kan er meer draagkracht worden ontwikkeld voor de uitvoering. Wanneer de verenigingen zelf met ideeën komen is de drempel om ook mee te werken lager.

7.3.2 Activiteit ter stimulering

Afhankelijk van de exacte inhoud van de activiteit die uit de brainstorm naar voren komt is er wel een bepaalde structuur te adviseren om deze activiteit vorm te geven. Hierbij wordt aanbevolen om een per stad of dorp een vereniging uit te kiezen en daar een dagdeel te organiseren voor alle verenigingen uit die kern. Dit zal door de buurtsportcoaches kunnen worden georganiseerd in samenwerking met de vereniging die de accommodatie beschikbaar stelt. Hierbij is het raadzaam om per kern te kijken hoeveel verenigingen er zijn en welke accommodatie het meest geschikt is. De inhoud zal aan de hand van de brainstorm vorm krijgen.

7.4 Samenwerken met maatschappelijke instanties

Ook de samenwerking met maatschappelijke instanties is nog onvoldoende. Uit de resultaten blijkt dat vrijwel alleen samenwerking met basisscholen voorkomt. In een enkel geval wordt er met andere maatschappelijke instanties samengewerkt. Het is aan te bevelen dit te verbeteren.

7.4.1 Evenement

Het is aan te bevelen een evenement te organiseren waarbij instanties als speciaal onderwijs, voortgezet onderwijs en de vereniging samenkomen. Hierbij wordt een sport- en speeldag aanbevolen waarbij buurtsportcoaches in samenwerking met de vereniging sportactiviteiten organiseren, waarbij de studenten/scholieren een helpende rol spelen en leerlingen van het speciaal onderwijs kunnen sporten. De werkwijze en organisatie van een dergelijk evenement zal worden vastgelegd in een algemeen draaiboek. Dit draaiboek kan worden aangeboden aan alle verenigingen zodat een dergelijk evenement ook elders kan worden georganiseerd binnen de gemeente Lingewaard. Bij het maken van dit draaiboek kan mogelijk een stagiair een rol spelen. Anders zou dit een taak voor de buurtsportcoach kunnen zijn.

Literatuurlijst

- Chadwick, S., Beech, J. & Verlaet, T. van. (2012). *Sportmanagement*. (2e druk). Uitgeverij Pearson Benelux.
- Elfrink G. (2011). *Sportvisie: Arnhemse visie op sport & bewegen*. Uitgeverij Gemeente Arnhem
- Ernst en Young & NOC-NSF. (2007). *Wet en regelgeving voor sportverenigingen*. Geraadpleegd op 9-4-2015, van <http://www.aclosport.nl/content/uploads/2014/08/Wet-en-regelgeving-voor-sportverenigingen.pdf>
- Gratton, C., Jones, I. & Robinson, T. (2011). *Onderzoeksmethoden voor sportstudies*. (2e druk). Uitgeverij Routledge
- Gemeente Groningen. (2010). *Meer ruimte voor sport en bewegen: Sportvisie 2010-2020*. Groningen: gemeente Groningen
- Gemeente Lingewaard. (2010). *Subsidieverordening Welzijn gemeente Lingewaard 2010*. Geraadpleegd op 9-4-2015, van http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Lingewaard/50984/50984_1.html
- Gemeente Nijmegen (2011). *Startnotitie Sportnota 2012-2015*. Nijmegen: Gemeente Nijmegen.
- Gaskin, K. (2003). A choice blend: what volunteers want from organisation and management. *Billesdon, United Kingdom: Gaskin Research and Consultancy*. Opgehaald van http://www.studentcorner.eu/pubs/senior/abs/senior2003_003.htm
- Hartevelde, P. (2014). *Scriptie: Vrijwilligersmanagement binnen Judo Bond Nederland*. Instituut HAN Sport en Bewegen
- Huis voor de sport Limburg. (2013). *Factsheet krimp*. Geraadpleegd op 9-4-2015, van <http://hvdsl.nl/wp-content/uploads/2013/02/HvdS-Factsheet-krimp-ezine-februari.pdf>
- INK. (1992). *INK-managementmodel*. Geraadpleegd op 23-2-15, van <http://www.ink.nl/model/ink-managementmodel>
- Kalmthout, J. van. & Werff, H. van der. (2014). *Vitale sportverenigingen Tilburg 2014*. Utrecht: Mulier Instituut
- Kalmthout, J. van., Jong, M. de. & Lucassen, J. (2009). *Verenigingsmonitor NOC-NSF 2008*. Utrecht: Mulier Instituut
- Kalmthout, J. van. & Romijn, D. (2013). *Verenigingsmonitor Arnhem 2013*. Utrecht: Mulier Instituut
- Kalmthout, J. van, Mulier Instituut & NOC*NSF (2014). *Maatschappelijke méérwaarde sportverenigingen*. Utrecht: Mulier Instituut
- Klein, van der. M., Bultink, D., Dekker, F. & Hermans, F. (2010). *Leren van elkaar: nieuwe en huidige vrijwilligers*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut
- Kok, R. & Colijn, J. (2010). *Sportmarketing*. (2e druk). Uitgeverij: Pearson Benelux B.V.

- Kotler, P. & Armstrong, G. (2007). *Marketing de essentie*. (9^e druk). Amsterdam: Pearson Benelux B.V.
- Landrum, H., Prybutok, V., Zhang, X., & Peak, D. (2009). Measuring IS system service quality with SERVQUAL: Users' perceptions of relative importance of the five SERVPERF dimensions. *Informing science: the international journal of an emerging transdiscipline*, 12(1), 17-35.
- Mowday, R. T., Steers, R. M., & Porter, L. W. (1979). The measurement of organizational commitment. *Journal of vocational behavior*, 14(2), 224-247.
- Mullier instituut.(2013). *Vitaliteitsindex verenigingen Eindhoven*. Geraadpleegd op 15-2-15, van <http://www.mulierinstituut.nl/projecten/sportverenigingen-en-bonden/vitaliteitsindex-verenigingen-eindhoven.html>
- Parasuraman, A., Valerie A., Zeithaml .& Berry,L.(1988). SERVQUAL: A Multiple-Item Scale for Measuring Consumer Perceptions of Service Quality. *Journal of Retailing*, volume 64, nummer 1
- Pelsmacker, P. de., & Kenhove, P. van. (2007). *Marktonderzoek: methoden en toepassingen* (2e druk). Amsterdam: Pearson Education Benelux.
- Plemper, E., Wentink, M., & Broenink, N. (2005). *Vrijwillig beloond: Een onderzoek naar het erkennen en waarderen van vrijwilligers*. Opgeroepen op maart 10, 2014
- Scheerder, J., Seghers, J., Meganck, J., Vandermeersch, H. & Vos, S. (2015). *Sportclubs in beeld: Resultaten van het Vlaamse Sportclub Panel 2.0(VSP2.0)*. KU Leuven
- Schmeets 2014. *Bevolkingstrends 2014: De religieuze kaart van Nederland, 2010–2013*. Geraadpleegd op 9-4-2015, van <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/20EC6E0B-B87A-4CFE-818B-579FB779009F/0/20140209b15art.pdf>
- Team FME. (2013). *PESTLE Analyses: Strategy Skills*. Geraadpleegd op 9-4-2015, van <http://www.free-management-ebooks.com/dldebk-pdf/fme-pestle-analysis.pdf>
- Van Dale.(2014). *Vitaal*. Geraadpleegd op 23-2-15, van <http://www.vandale.nl/opzoeken?pattern=vitaal&lang=nn#.VPXGeLIMvmI>
- Verhoogt, P. (2004). *Laat je niet inpakken door gehaaide marktpartijen*. Geraadpleegd op 9-4-2015, van http://www.sport2b.nl/Pers/Laatje_niet_inpakken_door_gehaaide_marktpartijen.pdf
- Verschuren, P. & Doorewaard, H. (2000). *Het ontwerpen van onderzoek*. (3e druk). Boom Lemma Uitgevers
- Vickers, G. (1973). *Values, Norms and Policies*. Amsterdam: Elsevier Scientific Publishing Company. Policy Sciences pp. 103-111